

ARON bvba
Archeologisch Projectbureau

RAPPORT 745

Archeologienota Rutten (Tongeren),
Beekstraat

Ontwikkeling van een verkaveling

DEEL 1: Verslag van resultaten

Inge Van de Staey, Dirk Pauwels & Elke Wesemael
Mei 2019

ARON-RAPPORT 745

ARCHEOLOGIENOTA RUTTEN (TONGEREN), BEEKSTRAAT ONTWIKKELING VAN EEN VERKAVELING

Inge Van de Staey, Dirk Pauwels en Elke Wesemael

Tongeren
2019

Colofon

ARON rapport 745 – Archeologienota Rutten (Tongeren), Beekstraat – Ontwikkeling van een verkaveling.

Erkend archeoloog:	Inge Van de Staey (OE/ERK/archeoloog/2015/00087)
Auteurs:	Inge Van de Staey, Dirk Pauwels & Elke Wesemael
Bijdragen:	/
Foto's en tekeningen:	ARON bvba (tenzij anders vermeld)
Wettelijk depot:	D/2019/12.651/53

ARON bvba bewaart op een beveiligde wijze enkel informatie over opdrachtgevers en initiatiefnemers met specifieke doelen. Gegevens worden niet gedeeld met derden zonder uitdrukkelijke toestemming van de opdrachtgevers of initiatiefnemers. Gegevens worden op vraag van de opdrachtgevers of initiatiefnemers aangepast of gewist.

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve ons de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken op info@aron-online.be

Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van ARON bvba mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, bewerkt, en/of openbaar gemaakt door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

ARON bvba

Archeologisch Projectbureau
Neremweg 110
3700 Tongeren
www.aron-online.be
info@aron-online.be
tel: 012/225.250

INHOUDSTAFEL

Inleiding.....	3
DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN.....	5
Hoofdstuk 1. Bureauonderzoek.....	5
1. Beschrijvend gedeelte	5
1.1 Administratieve gegevens.....	5
1.2 Archeologische voorkennis.....	7
1.3 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden	7
1.4 Beschrijving van de geplande bodemingrepen	7
1.5 Werkwijze, verloop en actoren	10
2. Assessment.....	11
2.1 Situering van het projectgebied	11
2.2 Historische situering.....	20
2.3 Archeologische situering van het onderzoeksgebied.....	29
2.4 Gaafheid van het terrein: gekende verstoringen	31
2.5 Onderzoeksvragen	32
3. Samenvatting	37
DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	38
1. Gemotiveerd advies	38
1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	38
1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied	38
1.3 Impact van de geplande bodemingrepen	39
1.4 Bepaling van maatregelen	39
2. Programma van maatregelen.....	40
2.1 Administratieve gegevens.....	40
2.2 Wetenschappelijke doelstellingen en onderzoeksvragen.....	40
2.3 Opgravingsstrategie en -methode.....	42
2.4 Onderzoekstechnieken	43
2.5 Actoren	45
2.6 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	45
2.7 Bewaring van het archeologisch ensemble	45
2.8 Vervolgtraject	46
2.9 Communicatie door de opdrachtgever	46

BIBLIOGRAFIE

BIJLAGEN

Bijlage 1: Periodentabel A4

Bijlage 2: Kadasterplan

Bijlage 3: Afbeeldingenlijst

Bijlage 4: Verkavelingsplan en geplande bodemingrepen

Bijlage 5: KLIP

Bijlage 6: Proefsleuven op bestaande toestand (BT)

Bijlage 7: Proefsleuven op ontworpen toestand (OT)

INLEIDING

De initiatiefnemer plant op een 3980 m² groot terrein langs de Beekstraat in Rutten (gem. Tongeren, prov. Limburg) een verkaveling van 8 loten. Voor dit project is een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden vereist.

Gezien voor de realisatie van dit project bodemingrepen zullen worden uitgevoerd en het gebied niet binnen een gebied ligt waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, niet in een beschermde archeologische site ligt, niet in een vastgestelde archeologische zone valt en het perceeloppervlak groter is dan 3000 m², is het toevoegen van een in akte genomen archeologienota aan de vergunningsaanvraag verplicht.¹

Een archeologienota is een document dat opgemaakt wordt op basis van een archeologisch vooronderzoek en dat niet alleen administratieve gegevens van het onderzoeksgebied bevat, maar ook een verslag van de resultaten van het uitgevoerde vooronderzoek, een voorstel van beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen.² Het doel van het archeologisch vooronderzoek bestaat in het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische site in een onderzoeksgebied en indien deze aanwezig is te bepalen wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van de bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek.³

De *Code van Goede Praktijk* draagt een aantal methoden aan van archeologisch vooronderzoek op basis waarvan deze evaluatie kan gebeuren. Deze vooronderzoeken zijn opgedeeld in vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem zoals bureauonderzoek, landschappelijk boor- of profielputtenonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering, én vooronderzoeken met ingreep in de bodem zoals verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten en proefputten in functie van steentijd artefactensites.⁴

Elk vooronderzoek start met een bureauonderzoek, waarbij de nodige beschikbare bronnen en literatuur geraadpleegd worden. Vervolgens volgt een afweging of er hierna reeds voldoende informatie over het terrein beschikbaar is om:

1. de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site te staven
2. een gemotiveerde uitspraak te kunnen doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen
3. een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken
4. een plan van aanpak voor een behoud in situ op te maken

Wanneer bovenstaande vragen na het bureauonderzoek nog niet met voldoende onderbouwing beantwoord kunnen worden, dienen aanvullende methoden van vooronderzoek te worden toegepast. Na voltooiing van elke fase wordt opnieuw afgewogen of deze fase voldoende informatie heeft opgeleverd om dezelfde vragen te beantwoorden. Indien dit niet het geval is, volgt verder vooronderzoek.⁵ Welke methode gehanteerd wordt, is afhankelijk van onderstaande vier criteria:

1. Is het mogelijk om deze methode toe te passen op het terrein?
2. Is het nuttig om deze methode toe te passen op het terrein (levert het iets op?)
3. Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op het terrein?
4. Is het noodzakelijk om deze methode toe te passen op het terrein (kosten-batenanalyse)?

Vooraleer de opportuniteit van vooronderzoek met ingreep in de bodem af te wegen, wordt eerst de geschiktheid van de diverse methoden voor vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen. Het doel van een

¹ Zie hiervoor de beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen. https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf

² Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen CGP 2019, 15.

³ CGP 2019, 28.

⁴ CGP 2019, 30.

⁵ CGP 2019, 33.

archeologisch vooronderzoek dient immers met een minimum aan destructie van het archeologisch archief bereikt te worden.⁶

Idealiter wordt het archeologisch vooronderzoek integraal uitgevoerd voorafgaand aan de aanvraag van de omgevingsvergunning. In sommige gevallen, omschreven in artikel 5.4.5 van het Onroerenderfgoeddecreet, is het echter niet mogelijk of wenselijk om de vooronderzoeken met ingreep in de bodem voorafgaand aan de aanvraag van deze vergunning uit te voeren. In dat geval meldt de erkende archeoloog de resultaten van het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bij het agentschap, als een akte te nemen archeologienota overeenkomstig de procedure uit art. 5.4.12 van het Onroerenderfgoeddecreet en de uitvoeringsbepalingen erbij.⁷

Dit is ook het geval voor het onderzoeksgebied dat het onderwerp vormt van de voorliggende archeologienota. Het is voor de opdrachtgever maatschappelijk en economisch onwenselijk om voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren. Hierdoor is het onmogelijk om voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren.

In het kader van deze archeologienota met uitgesteld traject werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Gezien het op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek (Deel 1, hoofdstuk 1) niet mogelijk is om de aan- of afwezigheid van archeologische waarden in het onderzoeksgebied aan te tonen, dringt een verder aanvullend vooronderzoek met ingreep in de bodem zich op. Het plan van aanpak van dit vervolgonderzoek is omschreven in Deel 2.

⁶ CGP 2019, 32-33.

⁷ CGP 2019, 28.

DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN

HOOFDSTUK 1. BUREAUONDERZOEK

Het archeologisch bureauonderzoek beoogt om op basis van gekende of ontsloten bronnen het onderzoeksgebied af te bakenen en te beschrijven, reeds verstoorde zones in kaart te brengen, gekende aardkundige en paleo-ecologische kenmerken te inventariseren en gekende archeologische en historische waarden en indicatoren te inventariseren en in te schatten.⁸

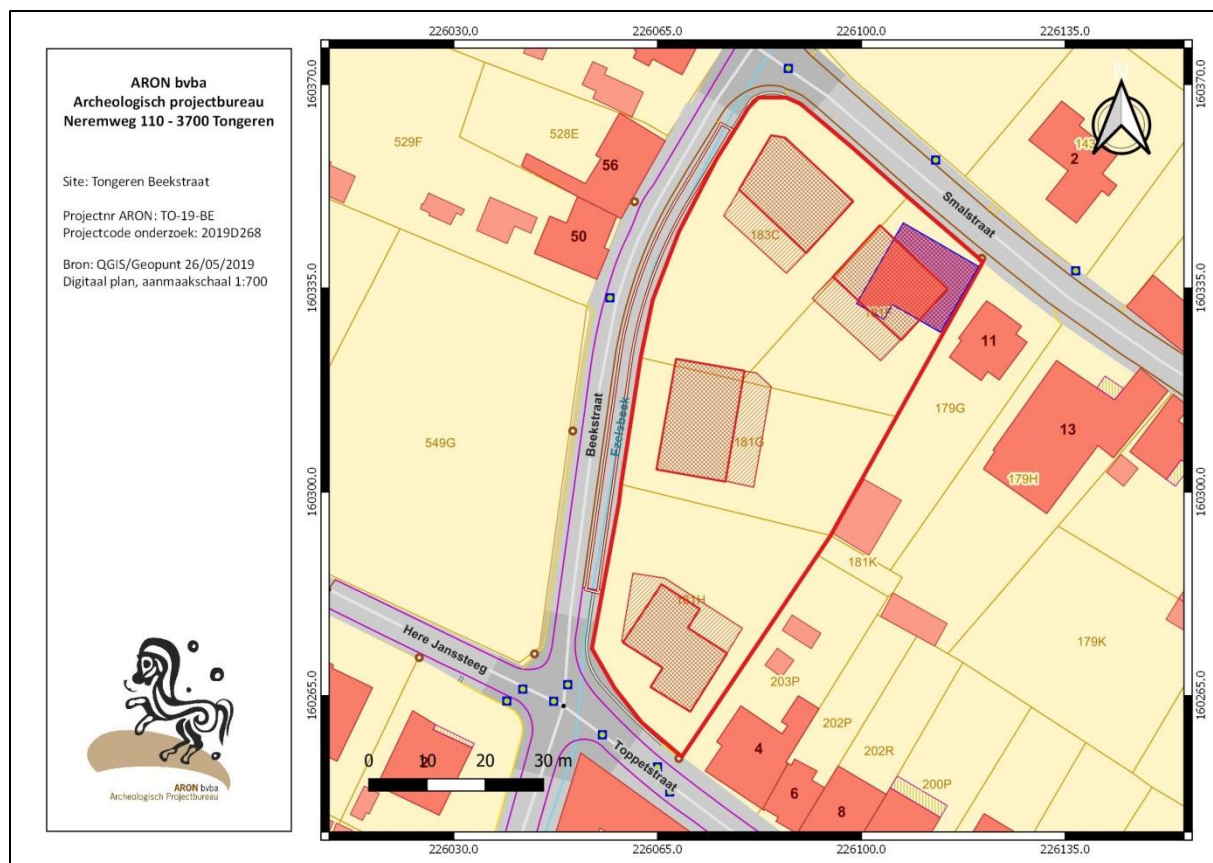
1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

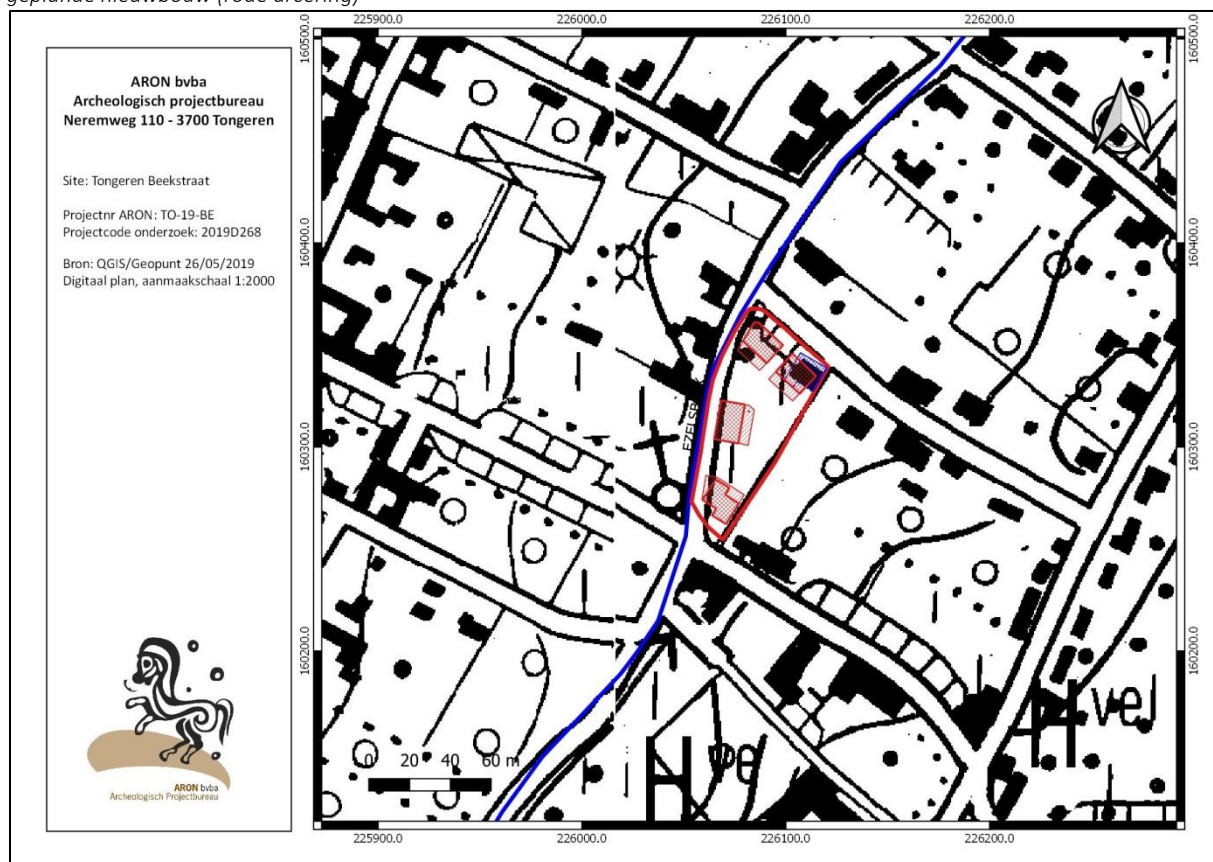
Projectcode	2019D268	
Naam en erkenningsnummer Archeoloog	Inge Van de Staey OE/ERK/Archeoloog/2015/00087	
Rechtspersoon	ARON bvba Archeologisch Projectbureau, Neremweg 110, 3700 Tongeren OE/ERK/Archeoloog/2015/00006	
Actoren en specialisten binnen het project	Functie	Naam
	Erkend archeoloog	Inge Van de Staey
	Projectleiding	Elke Wesemael
	Assistent archeoloog	Dirk Pauwels (auteur)
Extern wetenschappelijk advies	Nvt.	Nvt.
Locatiegegevens	Limburg, Tongeren, deelgem. Rutten, Beekstraat	
Oppervlakte	Het totale projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 3980 m ² .	
Bounding box coördinaten	Xmin., Ymin.: 226053.70, 160254.52; Xmax., Ymax.: 226120.85, 160367.74	
Kadasternummers	Tongeren, 14 ^{de} Afd. Rutten, Sie. B , perceelnrs 181F, 181G, 181H en 183C	
Thesaurusthermen ⁹	Tongeren, Rutten, bureauonderzoek	
Overzichtsplan verstoringen	Zie 2.4 <i>Gaafheid van het onderzoeksterrein</i> en <i>Afb. 1</i> . De enige gedocumenteerde verstoring van de ondergrond in het projectgebied is een licht gegroundveste schuur/stalling in de noordoostelijke hoek. Dit gebouw werd in het voorjaar van 2019 gesloopt.	

⁸ CGP 2019, 48.

⁹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus>

Afb. 1: Kadastraal plan met aanduiding van het projectgebied (rode lijn), de in 2019 gesloopte schuur (blauwe arcering) en de geplande nieuwbouw (rode arcering)

Afb. 2: Detail uit de topografische kaart met weergave van de Ezelsbeek en aanduiding van het projectgebied (rode lijn), de net gesloopte bebouwing (blauwe arcering) en de geplande nieuwbouw (rode arcering).

1.2 Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied zelf werd tot op heden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de onmiddellijke omgeving van het terrein zijn slechts enkele CAI-vindplaatsen gekend, die vnl. te linken zijn aan de (laat)midleeeuwse bewoningsgeschiedenis van Rutten. Slechts op drie van deze locaties werd effectief archeologisch onderzoek uitgevoerd.

1.3 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden

Het archeologisch bureauonderzoek heeft als doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken, de bewaringstoestand en de wetenschappelijke waarde ervan en zijn relatie met het landschap. Verder wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor de omgevingsvergunning wordt aangevraagd, van de uitvoeringswijze van deze werken en van de potentiële impact van deze werken op het bodemarchief.

Gezien het onderzoeksgebied gelegen is in een zone met een lage densiteit aan bebouwing in het verleden, dient bijzondere aandacht besteed te worden aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Volgende onderzoeksvragen dienen tijdens het bureauonderzoek behandeld te worden:

- Wat zijn de gekende archeologische gegevens in het projectgebied?
- Welke informatie geven de gekende historische en iconografische gegevens van het projectgebied?
- Wat zijn de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen?
- Wat is de landschappelijke opbouw van het terrein?
- Wat is de geschiedenis van het landgebruik van het terrein?
- Wat zijn de gekende verstoringen (van de huidige verhardingen, riolering, allerhande leidingen, enz.)? Hoe diep gaan deze verstoringen en over welke oppervlakte verspreiden ze zich?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande en gekende bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Is verder aanvullend vooronderzoek noodzakelijk? Indien ja, motiveer de keuze van de te gebruiken methode.

Randvoorwaarden:

Niet van toepassing.

1.4 Beschrijving van de geplande bodemingrepen

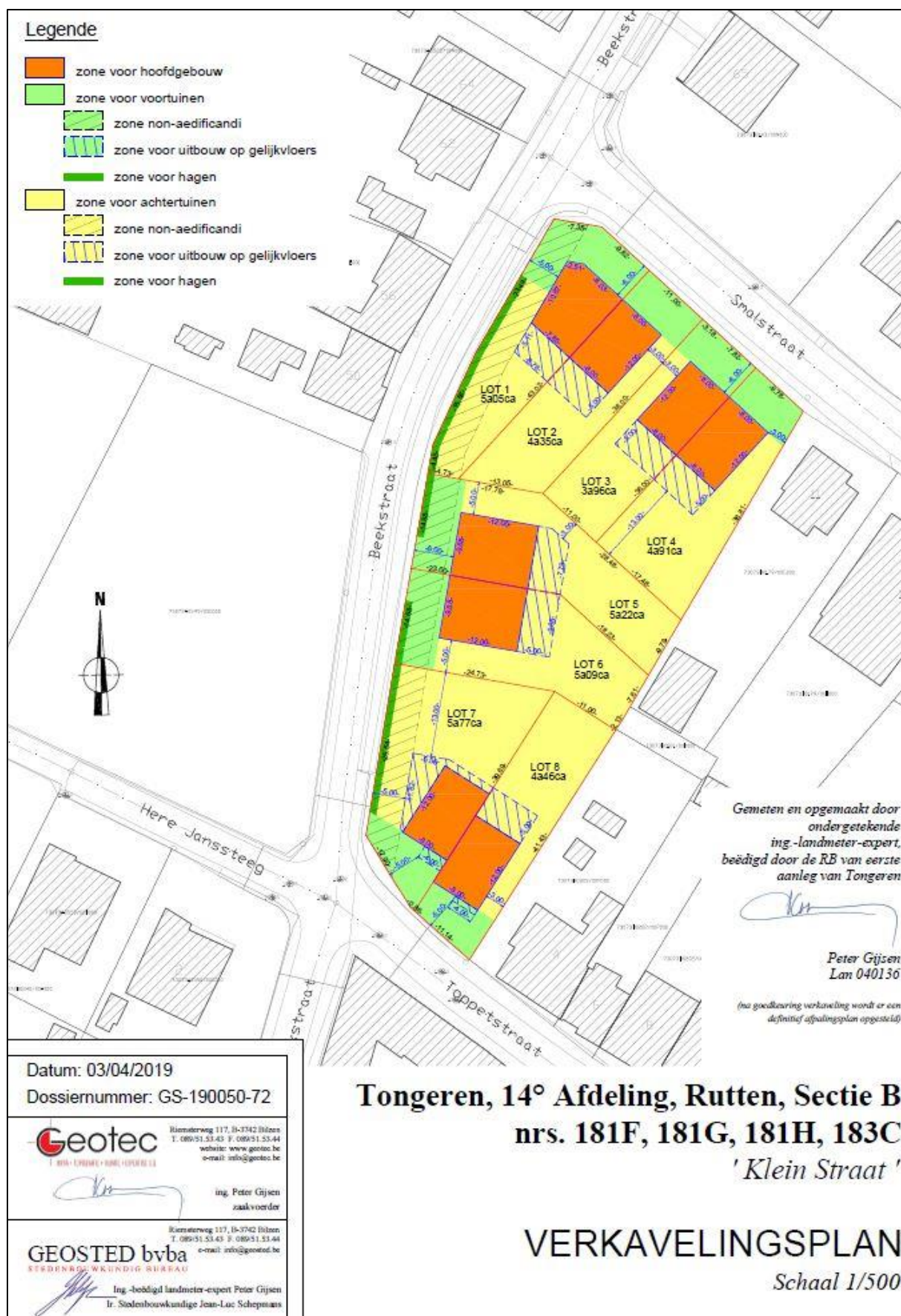
De initiatiefnemer plant op een aan de Beekstraat te Rutten – kadastraal geregistreerd als Tongeren, 14de Afd. Rutten, Sie. B , perceelnrs 181F, 181G, 181H en 183C – een verkaveling van 8 woningen in de vorm van 4 blokken van 2 aaneengesloten HOB (*Afb. 3*, zie ook *BIJLAGE 4*).

Voor de realisatie van de verkaveling zijn een aantal bodemingrepen voorzien:

Ophoging van terrein

Voorafgaand aan de bodemingrepen ten gevolge van de verkaveling zal het terrein ter hoogte van de loten opgehoogd worden met ca. 50 cm.

De bodemingrepen ten gevolge van de ophoging zullen machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

Afb.3: Plan van de ontworpen toestand (Bron: Geotec/Geosted bvba, digitaal plan, dd. 03/04/2019, schaal 1:500, 2019).

Bouwloten en tuinzones

De geplande verkaveling zal bestaan uit 8 loten voor halfopen bebouwing met gelijkvloerse uitbouw. De max. oppervlakte van de bebouwde oppervlakte bedraagt 1149 m².

De gebouwen zullen niet onderkelderde worden waardoor de woningen gefundeerd worden met een sleuvenfundering van maximaal ca. 80 cm diep.

De inrichting van de tuinen is afhankelijk van de kopers waardoor bodemingrepen in deze zones tot op heden nog niet gekend zijn. Vermoedelijk worden in de achterliggende tuinen graszoden aangeplant die bodemingrepen met zich meebrengen tot op een diepte van 20 cm onder het maaiveld. Diepere bodemingrepen tot op een diepte van max. 50 cm ten gevolge van struiken en hagen zijn niet uit te sluiten.

Ook voor de aanleg van verhardingen of opritten kunnen diepere bodemingrepen niet uitgesloten worden.

De bodemingrepen aangaande de verkaveling zullen machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

Nutsleidingen

Info betreffende de aanleg van de nutsleidingen is tot op heden nog niet gekend. Er wordt vanuit gegaan dat de toekomstige nutsleidingen verbonden zullen worden met reeds bestaande nutsleidingen op het openbaar nutsleidingennetwerk.

Over de breedte en diepte van de sleuven zijn nog geen gegevens bekend, maar er kan verwacht worden dat verstoringen tot ca. 80 cm onder het maaiveld zullen plaatsvinden. Mogelijk zal op beperkte plaatsen dieper (tot ca. 2,00 m) gegraven worden in functie van de gravitaire afwatering van DWA en RWA. Collectoren zijn niet in de ontworpen toestand voorzien.

De bodemingrepen voor de aanleg van de sleuven zullen machinaal gebeuren d.m.v. een graafmachine.

Werfzone

De werfzone zal volledig binnen de zone van de bodemingrepen vallen. Er worden geen bijkomende bodemingrepen verwacht.

1.5 Werkwijze, verloop en actoren

Gezien het bureauonderzoek betrekking heeft op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden, diende bijzondere aandacht besteed te worden aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied. Volgende kaarten werden in het kader van dit deelaspect van het vooronderzoek dan ook geraadpleegd: de topografische kaart, de bodemkaart, de potentiële bodemerosiekaart per perceel, de bodembedekkingskaart 2012, de quartair geologische kaart, de tertiair geologische kaart en het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II (AGIV). Voor het projectgebied bestaat geen geomorfologische kaart. Wel werd een geomorfologische beschrijving opgemaakt door Verstralen in het toelichtingsboekje bij de Quartairgeologische kaart, kaartblad Tongeren.¹⁰ Deze beschrijving werd eveneens doorgenomen

Om een inzicht te bekomen in de reeds gekende archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied en zijn directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris geraadpleegd.¹¹ Deze online inventaris, opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid, biedt een overzicht van alle tot nu toe gekende archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Voor zover voorhanden werd gebruik gemaakt van verschillende publicaties die betreffende archeologische vondsten en uitgevoerde opgravingen in de omgeving verschenen. Via het Geoportaal van Onroerend Erfgoed werd eveneens de inventaris van de beschermde archeologische sites, de inventaris van vastgestelde archeologische zones en de inventaris van gebieden waar geen archeologie te verwachten valt, geraadpleegd.

Voor het recentere verleden van het studiegebied werden verschillende historische kaarten bestudeerd: de kaart van de Comte d'Argenson (ca. 1750), de kaart 'Plan du Camp de Hamal' van 1751, de Villaretkaart, de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van Graaf de Ferraris (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1842), de Vandermaelenkaart (1846-1854). Beide eerstgenoemde kaarten zijn in digitale versie beschikbaar in het SAT, de laatste drie kaarten werden geraadpleegd via de website Geopunt.be. Via de website Cartesius.be werden de topografische kaarten uit 1873, 1904, 1939, 1969 en 1981, opgemaakt door het Nationaal Geografisch Instituut en zijn voorgangers, bestudeerd. Ook werden oude luchtfoto's (1971, 1979-1990), eveneens via de website Geopunt.be (AGIV) ontsloten, bestudeerd.

Kaarten die geen bijkomende informatie over het onderzoeksterrein geven, worden niet in het bureauonderzoek afgebeeld.

Specifiek archiefonderzoek werd niet uitgevoerd. Het onderzoeksgebied heeft zoals boven reeds gemeld in het verleden een lage densiteit aan bebouwing gekend.

De ligging van ondergrondse kabels en leidingen werd opgevraagd via KLIP. Verder bezorgde de initiatiefnemer de tot nu gekende informatie over het plangebied.

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door Dirk Pauwel (dienst Stadsarcheologie & Monumentenzorg van stad Tongeren) die in het kader hiervan het terrein op 24/04/2019 bezocht om een beeld te vormen van de topografie, inrichting en de gaafheid ervan.

¹⁰ Verstralen 2000, 4.

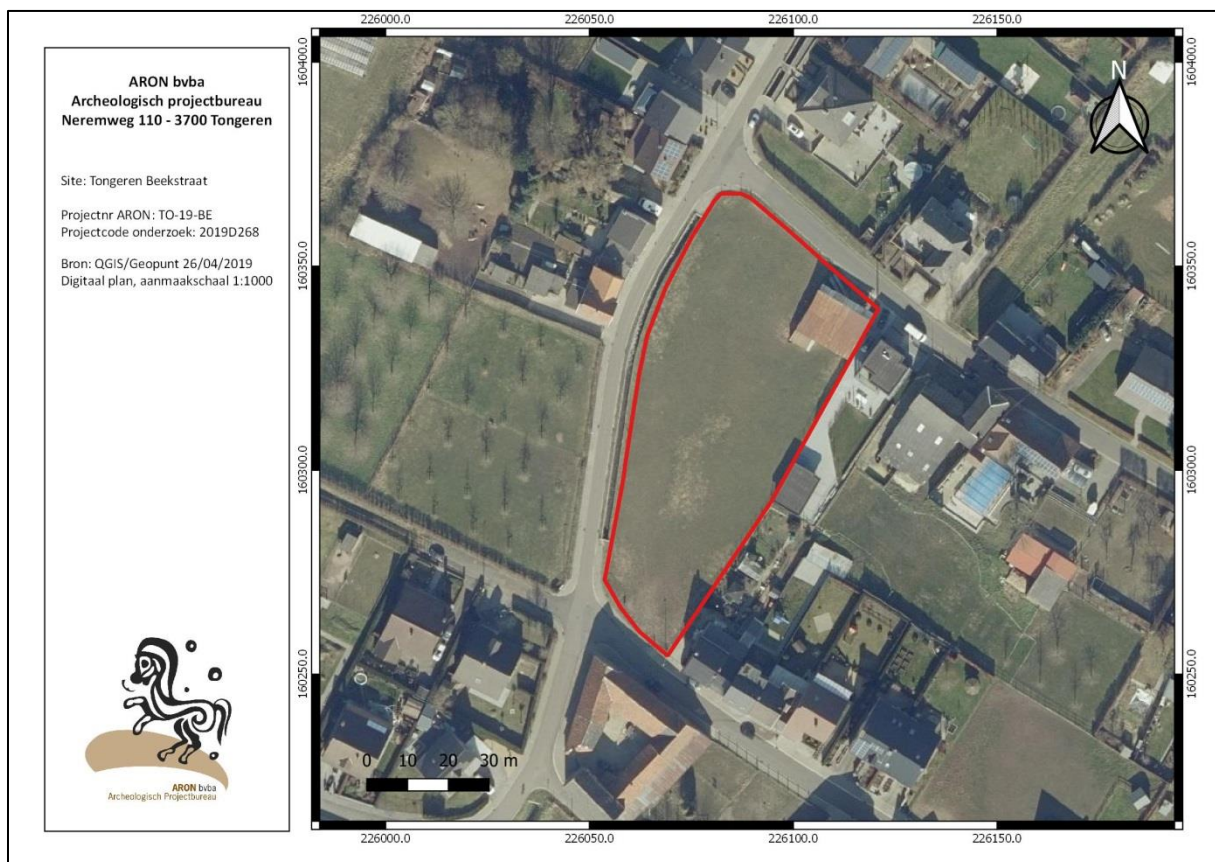
¹¹ <https://geo.onroenderfgoed.be/> en <http://cai.onroenderfgoed.be/>

2. Assessment

2.1 Situering van het projectgebied

Het projectgebied met een oppervlakte van 3980 m² – kadastraal gekend als Tongeren, 14de Afd. Rutten, Sie. B, perceelnrs 181F, 181G, 181H en 183C – ligt in vogelvlucht op een 300-tal meter ten noordoosten van de Sint-Martinuskerk te Rutten. Het terrein grenst in het westen aan de Ezelsbeek en de parallel hiermee lopende Beekstraat, in het noorden aan de Smalstraat en in het zuiden aan de Toppetstraat. De oostzijde wordt afgebakend door bebouwde percelen tussen laatstgenoemde straten.

Het terrein is in gebruik als weiland. De orthofoto van 2018 (Afb. 4) evenals de bodembedekkingskaart (Afb. 5) geven in de noordoosthoek een schuur/stalling weer. Deze werd echter in het voorjaar van 2019 afgebroken (Afb. 6-Afb. 7).

Afb.4: Kleurenorthofoto met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon), met in de noordoostelijke hoek de schuur/stalling die voorjaar 2019 werd gesloopt.

Afb. 5: Detail uit de Bodembedekkingskaart (1 m resolutie, opname 2012; geel = gras, felgroen = bomen, rood = gebouwen, grijs = verhard) met aanduiding van het projectgebied (blauwe polygoon).

Afb. 6: Zicht op het projectgebied vanuit het zuidwesten (Bron: stad Tongeren, dienst Stadsarcheologie & Monumentenzorg, 24/04/2019).

Afb. 7: Zicht op het projectgebied vanuit het noorden (Bron: stad Tongeren, dienst Stadsarcheologie & Monumentenzorg, 24/04/2019).

Het projectgebied ligt in de vallei van de Ezelsbeek, op een hoogte tussen 101-102 m TAW, aansluitend op de huidige gekanaliseerde bedding van deze beek (Afb. 8, Afb.9). De toppen van de leemplateaus aan weerszijden van de vallei bereiken een hoogte van ca. 110-111 m TAW ten noordwesten van het projectgebied en 120-130 m TAW ten oost-zuidoosten. Meer naar het noordoosten mondt de Ezelsbeek ter hoogte van Mal – samen met de parallel ermee stromende Butbeek – uit in de brede Jekervallei, net voor deze weer versmalt op haar traject naar de Maas.

Doorheen het projectgebied werden twee hoogteprofiellijnen getrokken (Afb. 10).

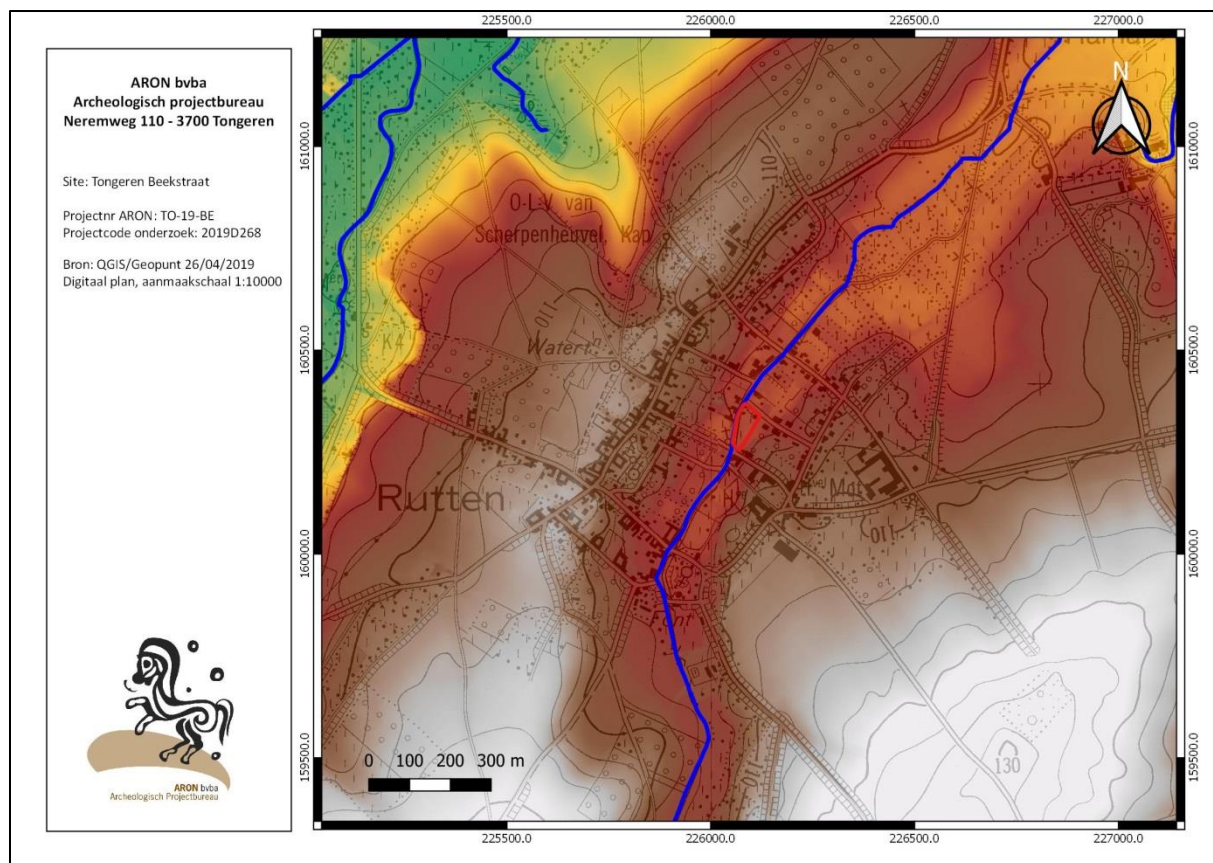
Een 101 m lange, noordoost–zuidwest georiënteerde profiellijn volgt de lengteas van het projectgebied (Afb. 11) en toont een vlak terrein dat schommelt tussen 101,7 en 102 m TAW en aan de randen wat hoger ligt dan in de centrale zone.

De dwarsprofiellijn (Afb. 12) kruist het terrein in noordwest-zuidoostelijke richting over een lengte van 45 m en geeft een gelijkaardig beeld als profiellijn 1: ook hier centraal een enigszins lager gelegen zone (ca. 107,7 m TAW), al bedraagt het niveauverschil ook hier maar een 30tal centimeter ten opzichte van de randen.

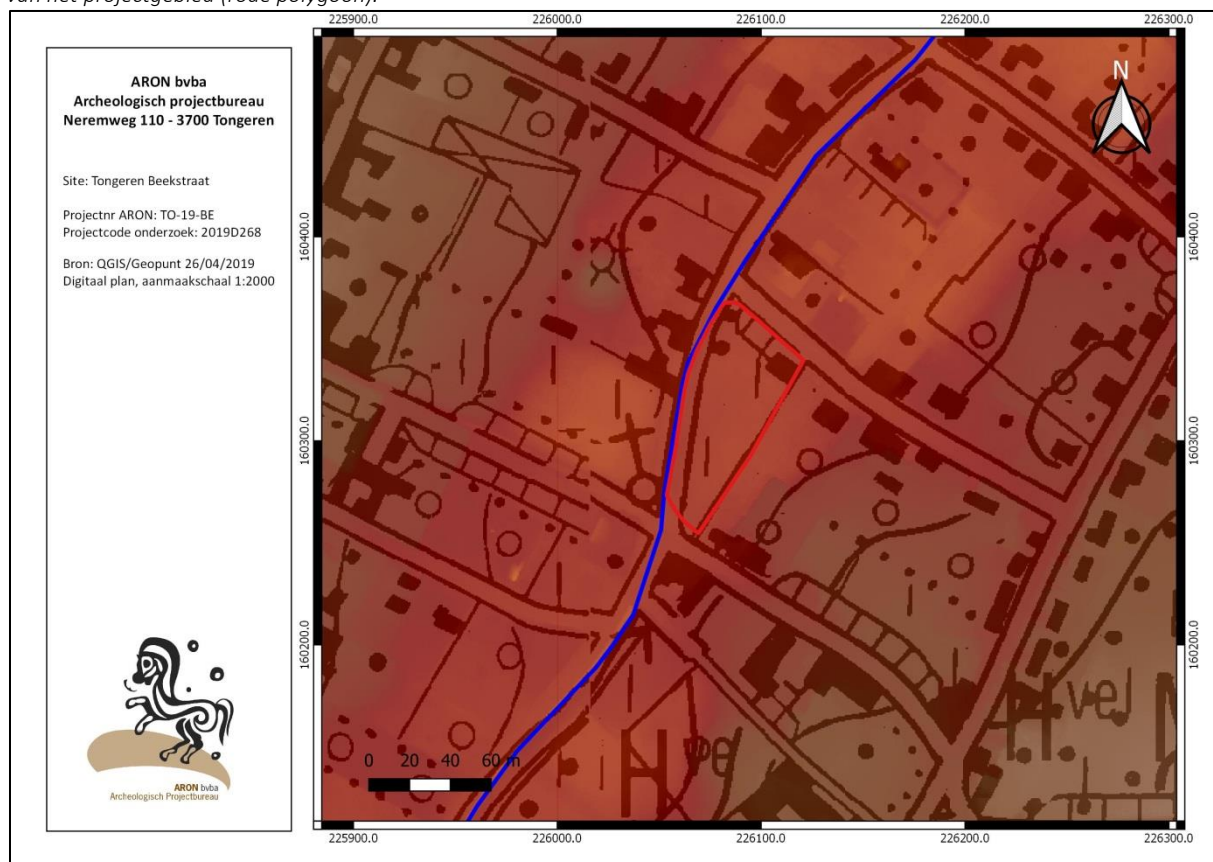
Volgens de traditionele classificatie van landschappen in Vlaanderen ligt Tongeren in Droog-Haspengouw, meer bepaald in het zgn. boomgaardengebied van Borgloon-Tongeren. De huidige stedelijke agglomeratie ligt vnl. ten noorden van de Jekervallei, met uitbreidingen in de vallei zelf (Afb. 13). De overgang van Droog- naar Vochtig-Haspengouw ligt noordwaarts van Tongeren, grosso modo op een oost-west lijn tussen Bilzen en Sint-Truiden.

In termen van geomorfologische eenheden vertegenwoordigt de Jekervallei – zelf ook een kleine geomorfologische eenheid –, de scheidingslijn tussen ‘Het Plateau van Droog-Haspengouw’ ten zuiden en ‘Vochtig-Haspengouw’ ten noorden. Het eerstgenoemde landschap is eerder vlak met weinig actieve rivieren en een netwerk van ZZO-NNW droogdalen, het laatstgenoemde wordt gekenmerkt door brede vlakdalen met soms een moerassige alluviale vlakte. De tertiaire klei onder het leemdek doet talrijke bronnen ontstaan.¹²

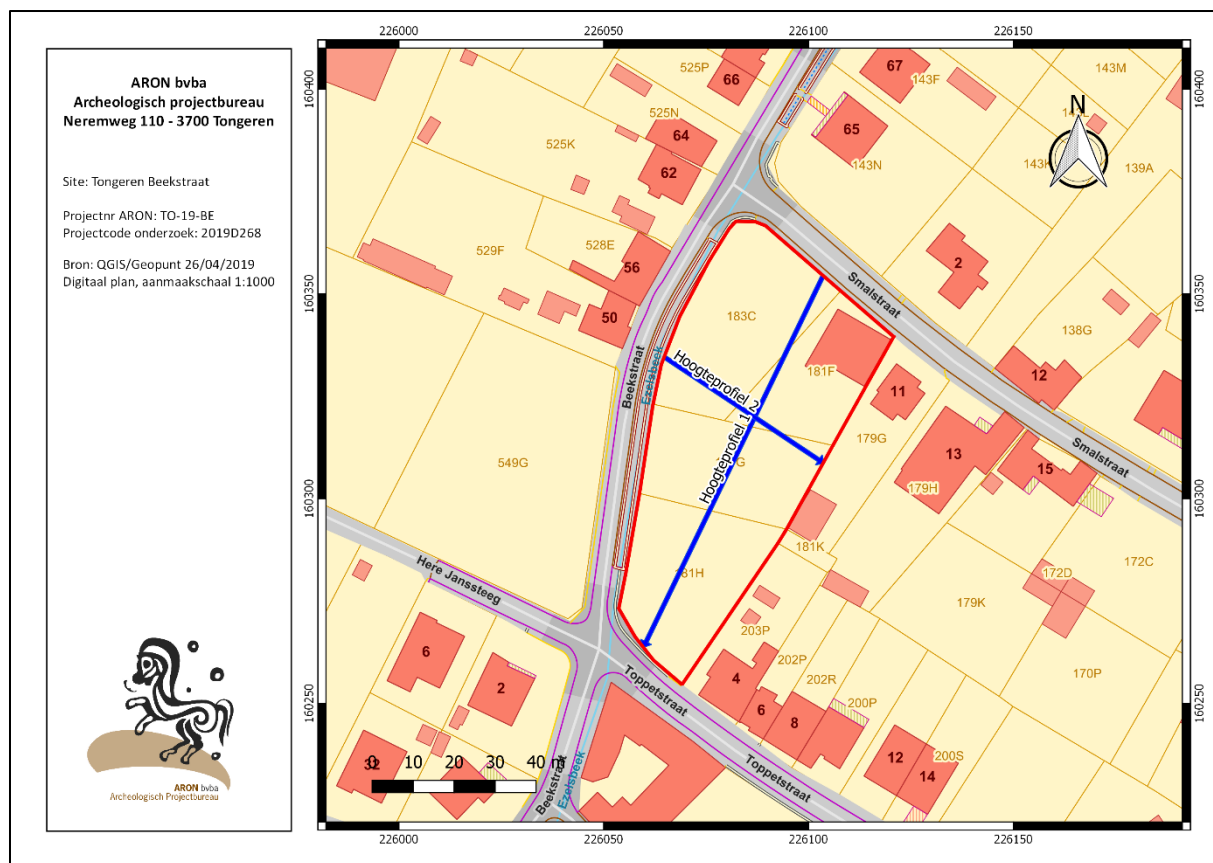
¹² Vanstraelen 2000.

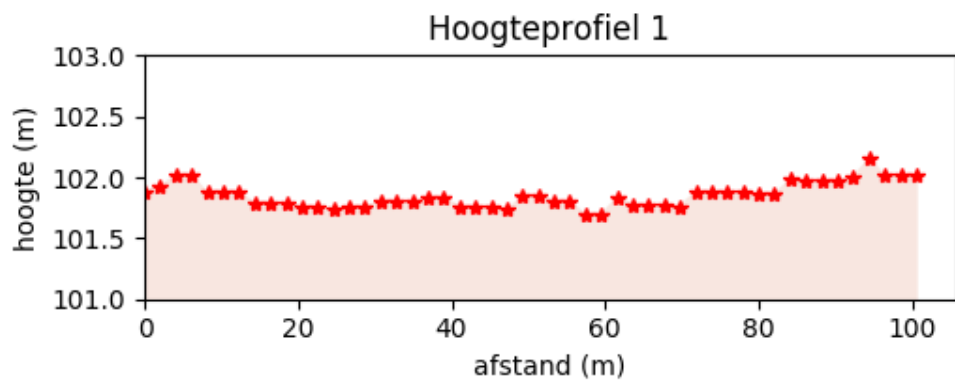
Afb. 8: Detail uit het DHMV II (Digitaal HoogteModel Vlaanderen II) in combinatie met de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

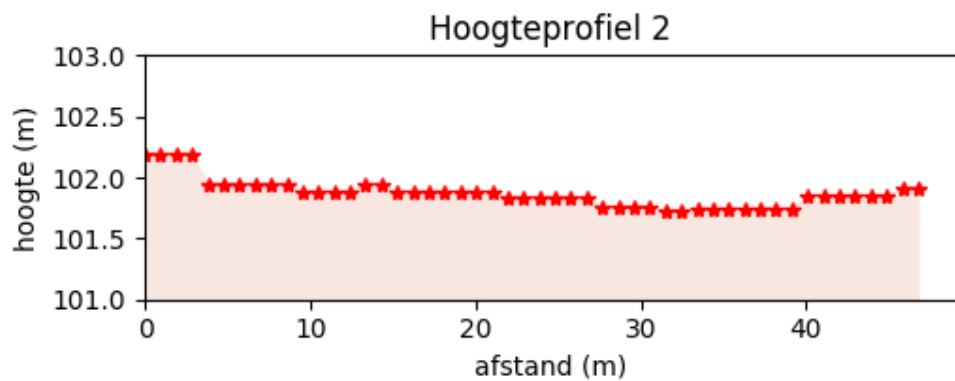
Afb. 9: Detail uit het DHMV II (Digitaal HoogteModel Vlaanderen II) in combinatie met de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

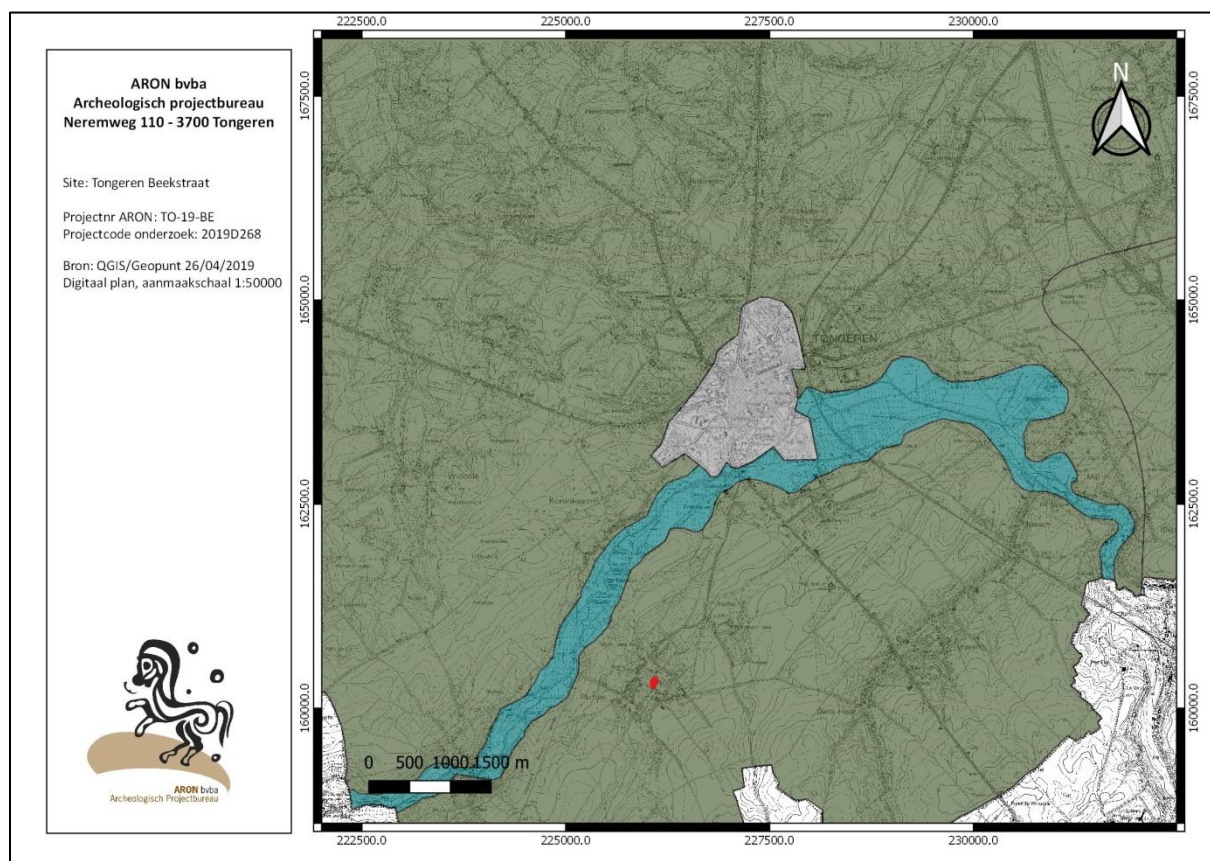
Afb. 10: Detail uit het GRB met aanduiding van de hoogteprofiellijnen (blauwe lijnen) in het projectgebied (rode polygoon).

Afb. 11: Hoogteprofiel 1 van het projectgebied (links = noordoosten; QGIS/Geopunt, dd. 26/04/2019, 2019D268).

Afb. 12: Hoogteprofiel 2 van het projectgebied (links = noordwesten; QGIS/Geopunt, dd. 26/04/2019, 2019D268).

Afb. 13: Detail uit de topografische kaart in combinatie met de traditionele landschappen (groen: Droog-Haspengouw; blauw: Jekervallei, grijs: stedelijke agglomeratie, wit =prov. Luik) met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

In de herindeling van het Vlaamse landschap volgens ecoregio's en -districten werd Tongeren ondergebracht in de ecoregio van de krijt- en leemgebieden, d.i. een sterk heuvelachtig gebied met vnl. zandige Tertiaire ondergrond en/of Krijt bedekt met (zand)leembodems. Deze ecoregio, die grotendeels overeenkomt met droog-Haspengouw, is gekenmerkt door twee districten, met Tongeren op de geleidelijke overgang tussen beide: noordelijk ligt het 'Golvend Haspengouws leemdistrict', een sterk glooiend gebied met vnl. ZZO-NNW georiënteerde droogdalen, en soms metersdikke Quartaire leembodems op zandige en kalkhoudende Tertiaire sedimenten. Hieronder liggen Krijtafzettingen die occasioneel dagzomen. Op de overgang tussen Quartaire lagen en Tertiaire sedimenten komt vaak een grindlaag voor.

Dit gebied gaat zuidwaarts geleidelijk over in het 'Haspengouws leemplateaudistrict', een vlakker gebied omdat het Tertiaire reliëf sterk gemaskeerd is door een zeer dikke Quartaire leemlaag op een ondergrond uit silexkrijt (met dikke vuursteenpakketten door de ontkalking van het Krijt). Dit Quartair pakket omvat Pleistocene eolische afzettingen, Holoceen colluvium in de droogdalen en alluvium & veen in de actieve rivier- en beekdalen. In de Jekervallei met brede dalbodem bereikt dit alluviaal pakket 5-10 m. Behalve in de valleien ligt de grondwatertafel zeer diep.¹³

De Tertiairgeologische kaart geeft ons een inzicht in de onderliggende basis van het huidige landschap, nl. de formaties die werden afgezet tijdens het Tertiair. Het Tertiair is een geologisch tijdperk dat volgt op het Krijt en wordt opgevolgd door het Quartair. Het Tertiair duurde van 66,0 tot 2,58 miljoen jaar geleden. Tijdens het Laat-Krijt en in het Tertiair werd in een transgressieve fase het gebied ten noordwesten van de Ardennen-Eifel afgedekt met continentale en kustgebonden mariene zanden en kleien, en later met pakketten krijt. Zeespiegelschommelingen en tektoniek zorgden echter voor een ingewikkelde opeenvolging van zanden (mariene en continentale), kleien, mergel en krijt. De eerste grote mariene transgressie van het Tertiair resulteerde tijdens het Paleoceen in de afzetting van mergels (*Lid van Gelinden*) en zanden (*lid van Orp*) van de *Formatie van Heers*. Een volgende transgressie met bijhorende sedimentatie geeft in het Boven-Eoceen aanleiding

¹³ Sevenant e.a. 2002.

tot de vorming van de *Formatie van Sint-Huibrechts-Hern* (Sh, Afb. 14, Paars). Deze Formatie, samen met de *Formatie van Borgloon* onderdeel van de groep van Tongeren, omvat het *Lid van Grimmertingen* en van *Neerrepen*. Beide leden zijn zandige afzettingen: de oudere zeer fijne zanden van Grimmertingen zijn afgezet in de zee en zijn kleiig, glauconiet- en glimmerhoudend, de jongere groenige zanden van Neerrepen daarentegen zijn afgezet tijdens een opheffingsfase en zijn grover, losser, zandiger en vertonen stromingsstructuren. De Tertiaire lagen hellen globaal genomen naar het noorden en zijn ongeveer noordwest-zuidoost georiënteerd.

De ondergrond van het projectgebied werd gevormd in het Krijt en is gekarakteriseerd als de *Eenheid van Haccourt* (Maastrichtiaan) (Afb. 14, groen), die samen met de *Eenheid van Hallembaye* (Maastrichtiaan/Campaniaan) deel uitmaakt tot de *Formatie van Gulpen*. Eerstgenoemde eenheid is gekenmerkt door grijs hard krijt en vele silexbanken, die toelaten de eenheid op te splitsen in het voor het overige nauwelijks te onderscheiden *Lid van Lixhe* (onderaan) en *Lid van Lanaye* (bovenaan). De Eenheid van Hallembaye bestaat uit wit krijt en is silexarm. Deze eenheid bestaat onderaan uit het *Lid van Zeven Wegen* en bovenaan uit het *Lid van Beutenaken* en *Lid van Vijlen*.¹⁴

Tijdens het jongere Pliocene komt dit hele gebied definitief boven zeeniveau te liggen en ondergaat het intensieve erosie. Dit landschap krijgt vervolgens in het Quartair verder vorm door de afzetting van eolische lemen en zanden en van alluviale zanden en grinden.

De Quartair geologische kaart geeft ons een inzicht in de opbouw van het huidige landschap, nl. de formaties die werden afgezet tijdens het Quartair. Het Quartair is in de geologische tijdschaal de jongste periode en in de stratigrafische kolom het bovenste systeem. Het Quartair beslaat de tijdspanne van 2,58 miljoen jaar geleden tot heden en is de jongste, bovenste of laatste onderverdeling van het Cenozoïcum. Het volgt op het Neogeen en is onderverdeeld in twee series: het Pleistoceen en het Holoceen.

Uit de Quartairgeologische kaart) blijkt dat het projectgebied zich grotendeels situeert in een zone met een leempakket tussen 4 en 10 m dik (Afb. 15, oranjebruin), dat zich ook over de volledige historische stadskern uitstrekt, met uitzondering van de lagergelegen zone van de Jekervallei. De noordwesthoek wordt aangeduid als beekalluvium van de Ezelsbeek (Afb. 15, roze). Ten zuidwesten van het projectgebied wordt ter hoogte van de loop van de Ezelsbeek *colluvium* (Afb. 15, groen) aangeduid.

Het leempakket ligt aan de randen van en in de brede valleien. De leempakketten uit het Pleistoceen en Holoceen hebben elke hun karakteristieken. De *Henegouwenleem* uit het Saalien is zandig en heeft een bandenstructuur met rode, beige en lichtgrijze kleuren. Talrijk aanwezige zwarte deeltjes wijzen op mangaanneerslag. In deze leem vormt zich tijdens het Eemien de roodbruine *Rocourtbodem*. Deze bodem wordt afgedekt door het volgende leempakket, de zgn. *Haspengouwleem*. Deze leem, of löss, uit het Weichseliaan is gelaagd, gekenmerkt door talrijke vorstbodems en grijzer in voorkomen dan de voorgaande. Bovenaan deze leem komt de *Kesseltbodem* voor. Beide pakkettenleem zijn zeer gelijkend en niet altijd van elkaar te onderscheiden, zeker wanneer de karakteristieke bodemvormig ontbreekt. Tenslotte vermelden wij als jongste leempakket de *Brabantleem*, een bruine korrelige leem met verschillende herkenbare horizonten (zoals bijv. de Eltviller Tuf-aslaag of de Tongenhorizont van Nagelbeek). Het bovenste pakket van de Brabantleem is een ontkalkte bruine leem.¹⁵

Op de bodemkaart is de opbouw en de bodemkundige verwerking van de bovenste lagen van het landschap af te lezen. Deze kaart geeft voor het projectgebied enkel OB-gronden weer. Dit zijn antropogeen gewijzigde of vernietigde bodemprofielen, in dit geval bebouwde gronden (Afb. 16). Een extrapolatie van de gekarteerde bodemtypes ten noorden en ten zuiden van de zone met OB-gronden laat veronderstellen dat het projectgebied zal gekenmerkt zijn door ADp- en Alp-bodemtypes, resp. droge en matig droge tot matig natte (ADp) en natte tot zeer natte (Alp) leembodems zonder profielontwikkeling. De ADp gronden worden aangetroffen langs de beekvalleien en in de beekvalleien naast de stroombedding. De Alp gronden worden aangetroffen in de vallei van de Jeker en in de secundaire valleien, oa. deze van de Ezelsbeek.

Met de 'Potentiële bodemerosiekaart per perceel (2019)' wordt bekeken in welke mate de bodems in het projectgebied onderhevig zijn aan erosie. De potentiële totale erosie van een perceel wordt aangegeven door middel van een kleurcode waarbij geel en groen staan voor resp. lage en zeer lage erosiegevoeligheid, oranje, rood

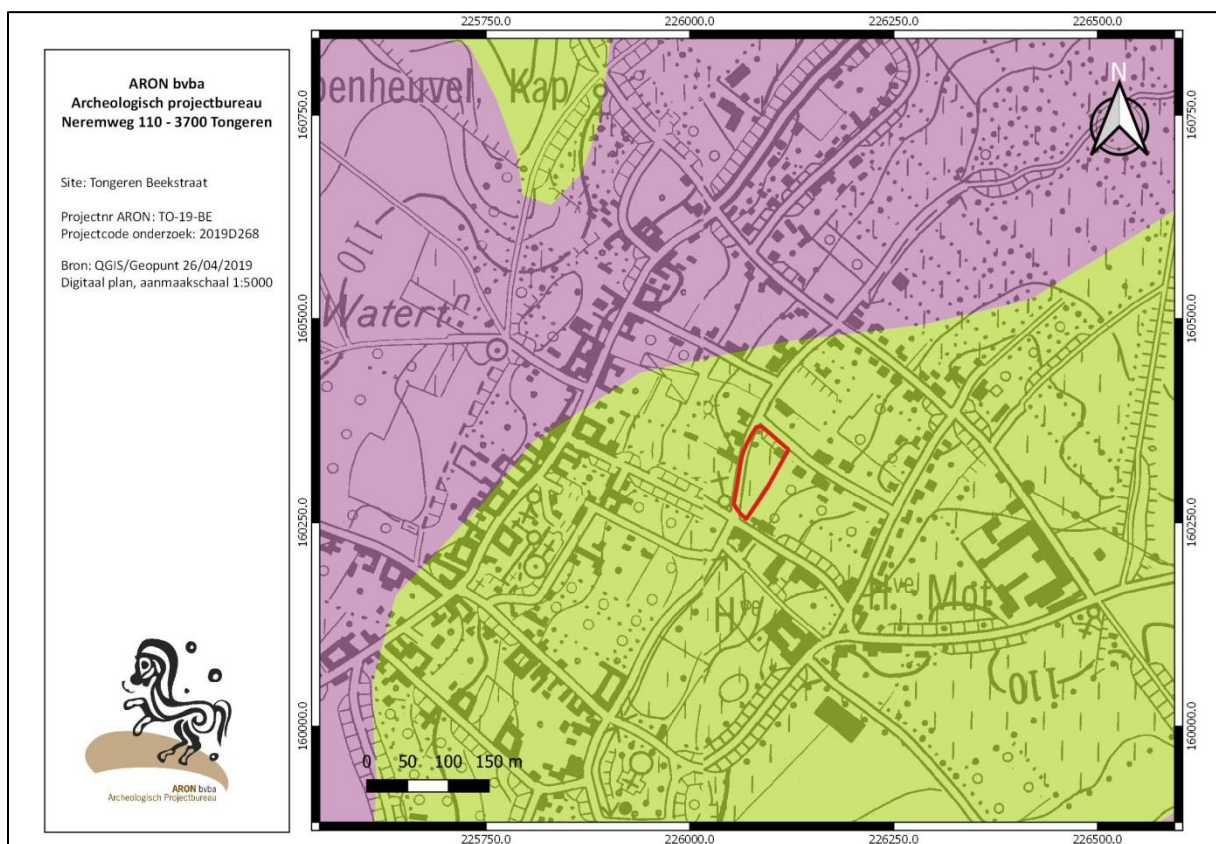
¹⁴ De Geyter 2001.

¹⁵ Verstraelen 2000; Goosens 2007.

en paars worden gebruikt voor medium, hoge en zeer hoge potentiële erosie. Totale erosie is een combinatie van meerdere erosieve processen die op een terrein in grijpen. Het gaat om een combinatie van watererosie met mechanische (bewerkings-) erosie. Bodemerosie door water is het gevolg van een combinatie van neerslag, reliëf, bodemsoort en bodemgebruik. Op hellingen vindt door spaterosie en afstroming een neerwaarts effect plaats. Bij intense afspoeling worden geulen en ravijnen gevormd in het landschap.

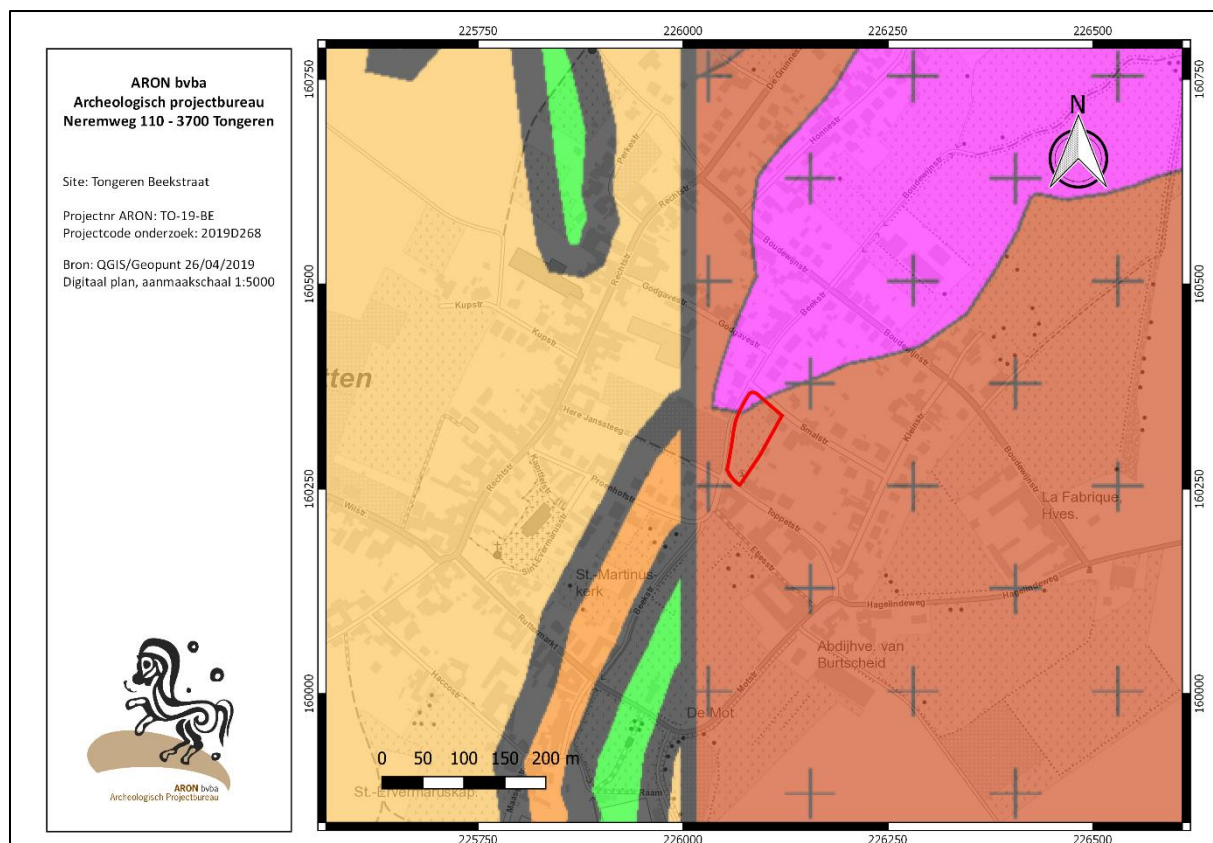
Bewerkingserosie is momenteel, met intensieve machinale akkerbouw, een van de belangrijkste factoren van erosie in het landschap. Bij het bewerken van akkers op hellingen wordt altijd meer materiaal naar beneden verplaatst als naar boven, ongeacht de bewerkingsrichting. Dit zorgt op termijn voor een verlaging van de hellingsgraad van het perceel. Het los maken van het oppervlak van een terrein maakt het ook kwetsbaarder voor bodemerosie door water¹⁶. Alle vormen van erosie van de bodem hebben in meer of mindere mate een impact op de potentiële onder de teelaarde aanwezige archeologische sporen.

Voor het projectgebied wordt op de deze kaart (Afb. 17) een zeer lage potentiële bodemerosie aangeduid.

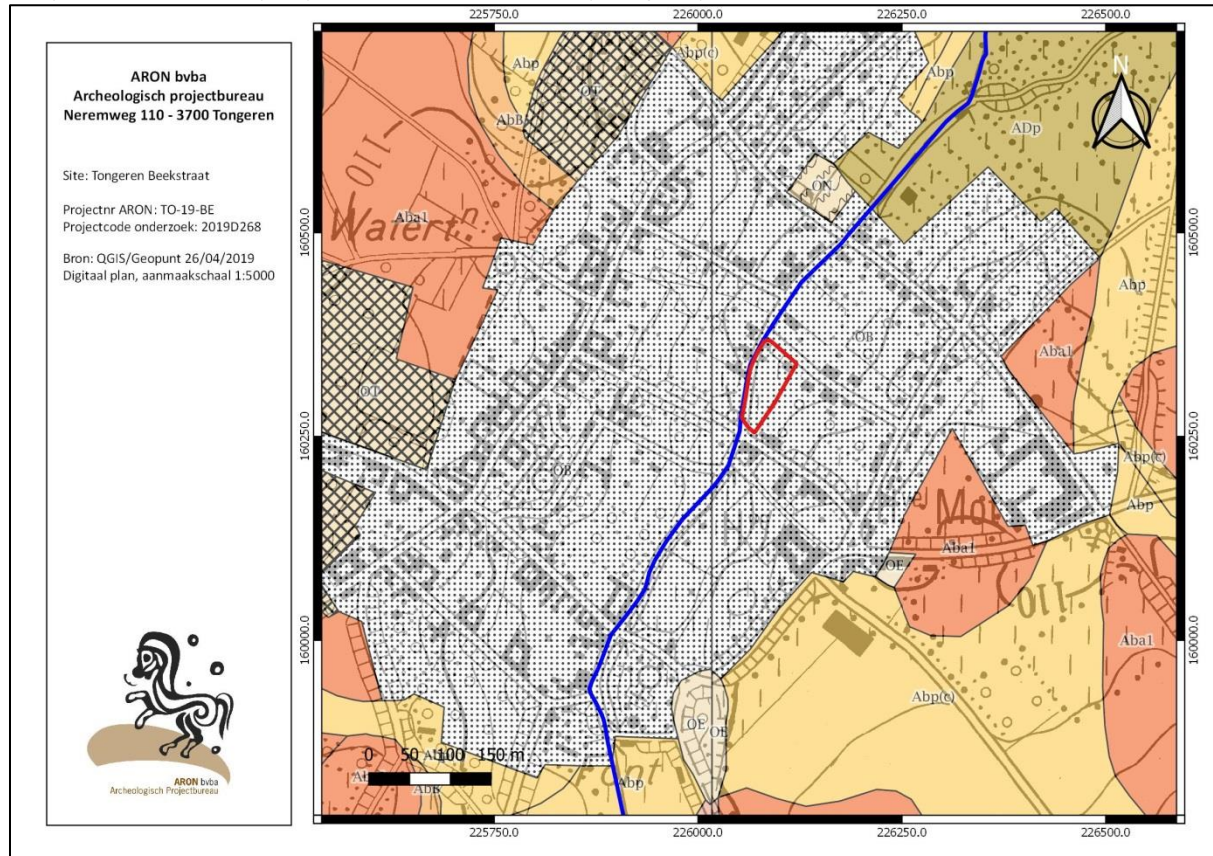

Afb. 14: Detail uit de Tertiairgeologische kaart in combinatie met de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon), de Formatie van St.-Huibrechts-Hern (paars) en de Formatie van Haccourt (groen).

¹⁶ Verhoeven ea. 2011, 30-32.

Afb. 15: Detail uit de Quartair profieltypekaart kaartbladen 33/Sint-Truiden en 34-35/Tongeren in combinatie met de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon), het leempakket van 4-10 m dik (oranjebruin), het leempakket van 1-4 m dik (oker) en, beekalluvium/colluvium (roze/groen).

Afb. 16: Detail uit de bodemkaart in combinatie met de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

Afb.17: Detail uit de Potentiële Bodemerosiekaart per perceel 2019 in combinatie met de topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

2.2 Historische situering

2.2.1 Beknopte geschiedenis van Rutten¹⁷

Als Rutten te identificeren is met *Hreotio*, zoals werd vermeld in een oorkonde van keizer Otto I waarin wordt verwezen naar een *basilica* en *xenodochia*, dan wordt deze plaats al in historische bronnen beschreven in de 7de eeuw. Het vermoeden dat de geschiedenis van de parochie, gewijd aan Sint-Martinus, zover teruggaat in de tijd wordt bevestigd door twee Merovingische kerken die bij opgravingen onder de parochiekerk aan het licht kwamen (zie *infra*).¹⁸ Men neemt aan dat Rutten in deze periode een domein was van de Pippiniden en dat de parochie, met Sint-Martinus als patroonheilige, in de 7de eeuw ontstond. Een latere oorkonde vermeldt dat Clodulf, bisschop van Metz (657-697), de Sint-Martinuskerk bouwde met toestemming van Pepijn II van Herstal (680-714).¹⁹

In de vroegste geschiedenis van het dorp wordt traditioneel een belangrijke rol aan de figuur van Evermarus toebedeeld. Evermarus, wiens resten in de Sint-Martinuskerk lagen, zou dankzij de inspanningen van Ruzeli(n)us, pastoor van Rutten, door bisschop Euracius kort na 968 heilig zijn verklaard. Tegelijkertijd veronderstelt men dat in deze periode ook een houten kapel werd opgericht op de plek waar het lichaam van Evermarus werd gevonden, in opdracht van dezelfde pastoor die in de bronnen opduikt op het einde van de 10de eeuw. Het bestaan van deze kapel is archeologisch nog niet bevestigd geworden. De stenen kerk die in de 11de eeuw werd opgericht (hoewel een 9de eeuwse datering ook niet is uitgesloten) op de plek van de kapel werd wel archeologisch onderzocht, zij het dan heel summier. Een link naar de niet altijd even betrouwbare 12de/13de-eeuwse *Vita sancti Evermari*, die

¹⁷ Baillien 1995, 232-234; Bayot ea. 1931; Claes 2007; Dewallef 2004, Dewallef 2006; Hubrichts 1899; Paquay 1932; Pasmans 2008; Pauwels 2017, Pauwels 2019; Pieters 1981; Renmans 1968; Severijns 1988; Severijns 20009; Van den Hove ea. 2015.

¹⁸ Pauwels 2017.

¹⁹ Paquay 1932; Remans 1968; Claes 2007.

gewag maakt van een nieuwe kerk op Evermarus' graf die samen met het bijhorende monnikenklooster zou zijn ingewijd door de 11de-eeuwse bisschop Theodwinus, is dan snel gelegd.

Als de Evermaruskerk effectief uit de 11de eeuw zou dateren valt de bouw ervan mogelijk samen met de bouw van de ongeveer gelijktijdige Romaanse Sint-Martinuskerk. Wat de vraag doet rijzen of bisschop Theodwinus misschien wel naar Rutten afreisde om tegelijkertijd de nieuwe Evermaruskerk én de nieuwe Sint-Martinuskerk te wijden.

Onder de Karolingers zou de parochie geschonken zijn aan de abdij van Selingenstadt, om in 1018 door ruil eigendom te worden van de abdij van Burtscheid bij Aken. In de tweede helft van de 13de eeuw – 1281 volgens Paquay – krijgt de parochiekerk in Rutten een kapittel van zes kanunniken, dat tot 1796 zou blijven bestaan.²⁰

De eerste vermeldingen van Rutten als (*curtis*) *Riuti*, *Riwezon*, *Riwechon* en *Ruthis/Rutis* dateren uit de 11de -13de eeuw. In de woorden van Baillien is het dorp in de 11de-13de eeuw staatkundig 'een complexe mozaïek van heerlijkheden'²¹ waar de belangen van verschillende leenheren in de weegschaal liggen. Rutten vormde samen met Nerem en Paifve een keizerlijk domein dat, na in leen te zijn geweest bij de graven van Haspengouw, in 1204 in handen kwam van de hertogen van Brabant. Hun residentie stond wellicht op de Mot in de Motweide. Een deel van Rutten was dus een Brabantse enclave in Luiks gebied, en in dit 'Brabantse' Rutten werd onder Hendrik van Leuven-Gaasbeek (1253-1285) en diens zoon Jan I (Tristan) (1285-1309) munt geslagen. De legende op de munten bewijst niet enkel het bestaan van een muntatelier (MONETA) maar spreekt ook expliciet van een nieuw muntatelier (MONETA NOVA). De muntslag te Rutten eindigde met de dood van Jan II van Leuven in 1324.²²

Op het einde van de 13de eeuw barst tenslotte de meest bekende militaire confrontatie uit waarin Rutten een (kleine) rol speelt. Het is de strijd tussen de Haspengouwse adellijke families Awans en Waroux, een conflict dat met tussenpozen tussen de jaren 1297 – 1335 wordt uitgevochten.²³ Een markante figuur in dit verhaal is de netvermelde ridder Ayn(e)chon, ook de 'bastaard van Hognoul' genoemd, die tot het Awans-kamp behoorde en vanuit zijn basis in Rutten aanvallen uitvoerde tegen de heren van Hamal (Waroux-aanhangers) en zelfs in Luik een duel uitvocht en won.

Vanaf het midden van de 14de eeuw krijgen de heren van Hamal, dat een vrijheerlijkheid van het Keizerrijk was, Rutten in voogdij. Het dorp is vanaf de 17de eeuw, samen met o.a. Paifve en Nerem, gekend als één van de Redemptiedorpen. Deze Brabantse dorpen betaalden na de verovering van Maastricht door de Verenigde Provinciën, die vervolgens de rechten op deze dorpen opeisten, een bijdrage aan zowel de hertog van Brabant als de Verenigde Provinciën. In ruil genoten van een soort speciaal statuut. Deze regeling liep in de 18de eeuw ten einde wanneer de rechten in handen kwamen van de Verenigde Provinciën.

2.2.2. Beknopte historiek van het projectgebied aan de hand van cartografische, iconografische en fotografische bronnen

Om de gebruiksgeschiedenis van het projectgebied te onderzoeken zullen wij vooral van cartografische bronnen gebruik maken.

De eerste die aan het bod komt is de 18de-eeuwse kaart van de *Comte d'Argenson* waarop de troepenposities van de Franse koning rond Tongeren in 1746 zijn weergegeven. Wij zijn in dit kader vooral geïnteresseerd in de 'topografische' achtergrond van die troepenposities, die een vrij gedetailleerd beeld biedt van het landschap ten zuidwesten van Tongeren en ten noorden van de Jekervallei, tussen de stad enerzijds en Lantremange (prov. Luik) en Batsheers anderzijds. De Jekervallei is zowat de rand van de kaart, maar Rutten (en ook Lauw) wordt nog net afgebeeld. De weergave van Rutten (*Afb. 18*) is vrij accuraat: de Rechtstraat en de Beekstraat figureren als twee grote noord-zuid assen die vóór de kerk met elkaar zijn verbonden door de Ruttermarkt en achter de kerk nog door enkele haaks verlopende straten die dwars op de noordelijke valleiwand afdalen tot in de vallei. De bebouwing in het dorp is als lintbebouwing geconcentreerd langsheen de Rechtstraat – die verondersteld wordt

²⁰ Paquay 1932; Dewallef 2004 suggereerde dat het 7de eeuwse *xenodochium* de voorloper was van dit 13de eeuwse kapittel.

²¹ Baillien 1995.

²² Pasmans 2008. Contra Pieters 1981 die suggereert het atelier in het kasteel van Hamal te zoeken.

²³ Bayot ea. 1931; Heel kort over dit conflict: Dewallef 2006.

het tracé van een Romeinse weg te zijn –, de Ruttermarkt en de iets meer zuidelijke Haccostraat. Het projectgebied is onbebouwd en ligt in een met hagen afgebakend weiland aan de Beekstraat.

De *Villaretk kaart* (Afb. 19) en de *Ferrariskaart* (Afb. 20) van resp. rond 1750 en 1775, geven een grotendeels gelijkaardige situatie weer, alleen is de georeferering enigszins problematischer. Dit is zeker het geval bij Ferrariskaart die een volkomen vertekend beeld weergeeft van de dorpskern.

Drie midden 19de eeuwse kaarten, met name de kaart *van de Atlas der buurtwegen* (Afb. 21), de quasi-topografische kaart *van Vandermaelen* (Afb. 22) en de *kadasterkaart van 1846* (Afb. 23) tonen aan dat ook ongeveer een kleine eeuw later de toestand nog steeds onveranderd was: weliswaar is er bebouwing opgedoken aan de Smalstraat en Toppetstraat, straten die uitmonden op de Beekstraat, maar het projectgebied – dat gesitueerd is aan de Ezelsbeek – is nog steeds onbebouwd.

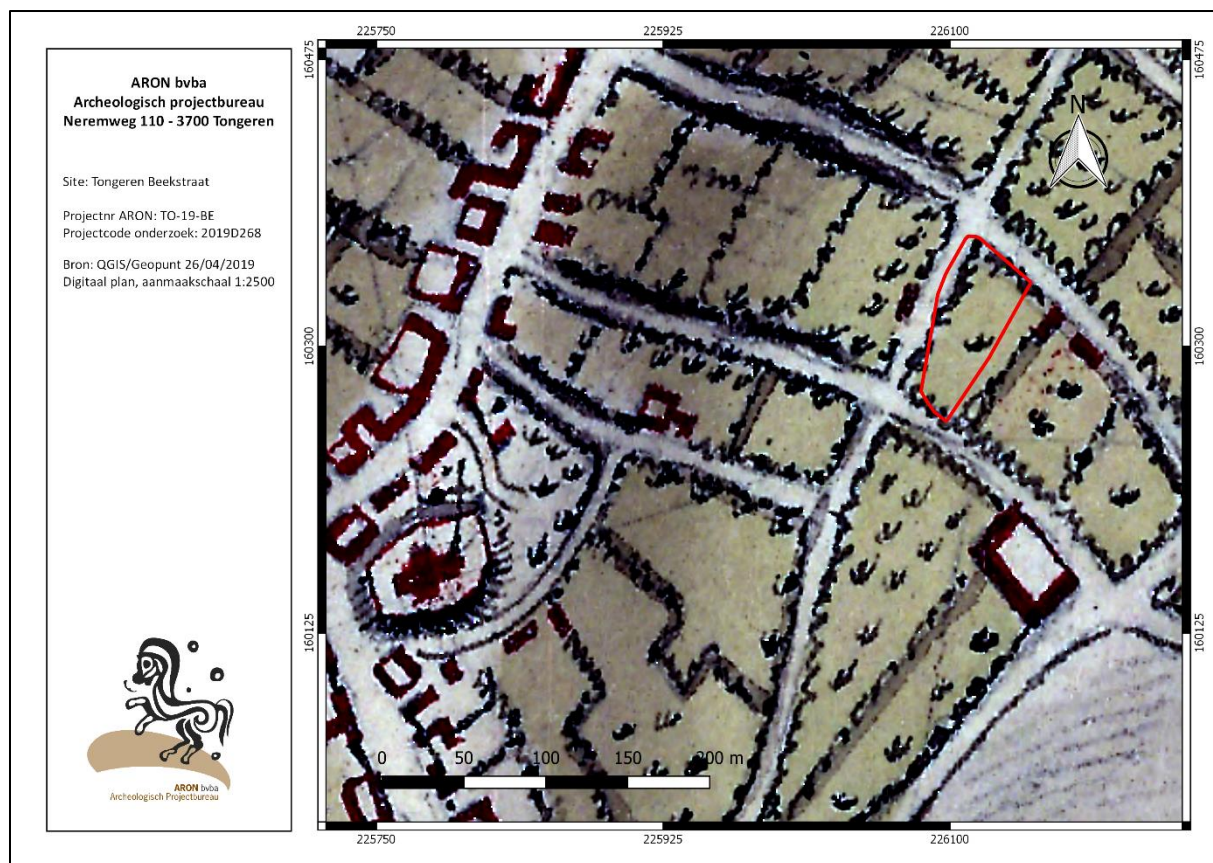
Met de digitaal raadpleegbare topografische kaarten ([www. Cartesius.be](http://www.Cartesius.be)) van het Militair Cartografisch Instituut, opvolger het Militair Geografisch Instituut en uiteindelijk opvolger het Nationaal Geografisch Instituut, maken wij via de kaart van 1873 de overgang naar de 20ste eeuw. De topografische kaarten van de jaren 1873 (Afb. 24), 1904 (Afb. 25), 1939 (Afb. 26), 1969 (Afb. 27) en 1989 (Afb. 28) wijzen uit dat het projectgebied doorheen de jaren in gebruik bleef als weiland. Op deze laatste kaart is evenwel de recente gesloopt schuur in de noordoosthoek zichtbaar.

Dit is ook reeds het geval op een kadasterkaart van 1984 (Afb. 29), waar het projectgebied verder kadastraal is opgesplitst in drie perceelnummers. Het kleine vierkante lot in de noordoosthoek komt overeen met de reeds genoemde schuur/stalling. Vermits deze schuur nog niet voorkomt op de topografische kaart van 1969 en ook niet op een luchtfoto van 1971 is de bouw ervan te dateren in de jaren 1971-1984.

De ortho- en terreinfoto's van Afb. 4 en Afb.6-7 bieden een zicht op de meest recente toestand van het projectgebied.

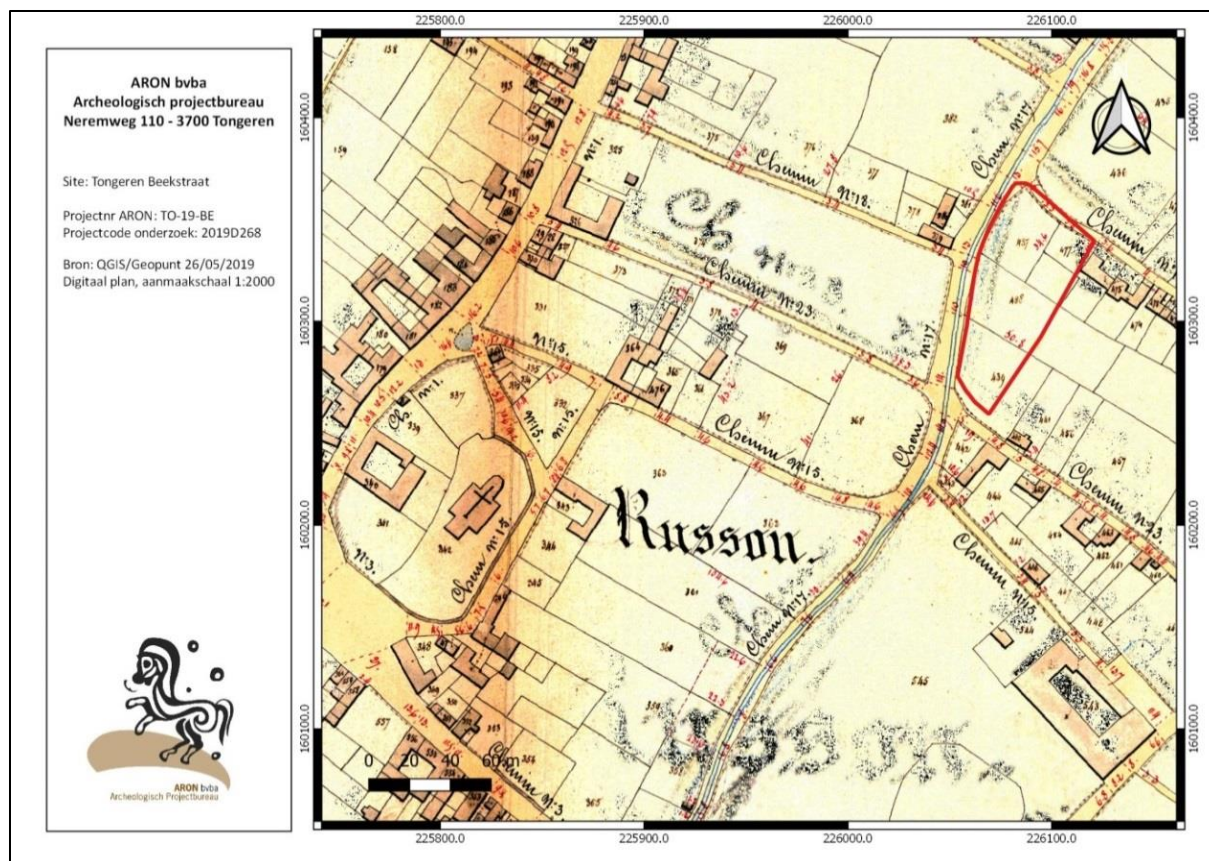
Afb. 18: Detail uit de kaart 'Camp occupé par l'Armée du Roy à Tongres. Depuis le 8 Octobre jusqu'au 10 du même mois en 1746' van Comte d'Argenson (1696-1764).

Afb. 19: Detail uit de kaart van Jean Villaret (ca. 1750) met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

Afb. 20: Detail uit de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld op initiatief van Graaf de Ferraris (1771-1778) met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

Afb. 21: Atlas van de Buurtwegen (ca. 1841) met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

Afb. 22: Vandermaelenkaart (1846-1854) met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

Afb. 23: Detail uit de kadasterkaart van 1846 (Rutten-Blad B2) met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

Afb. 24: Topografische kaart uit 1873 met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

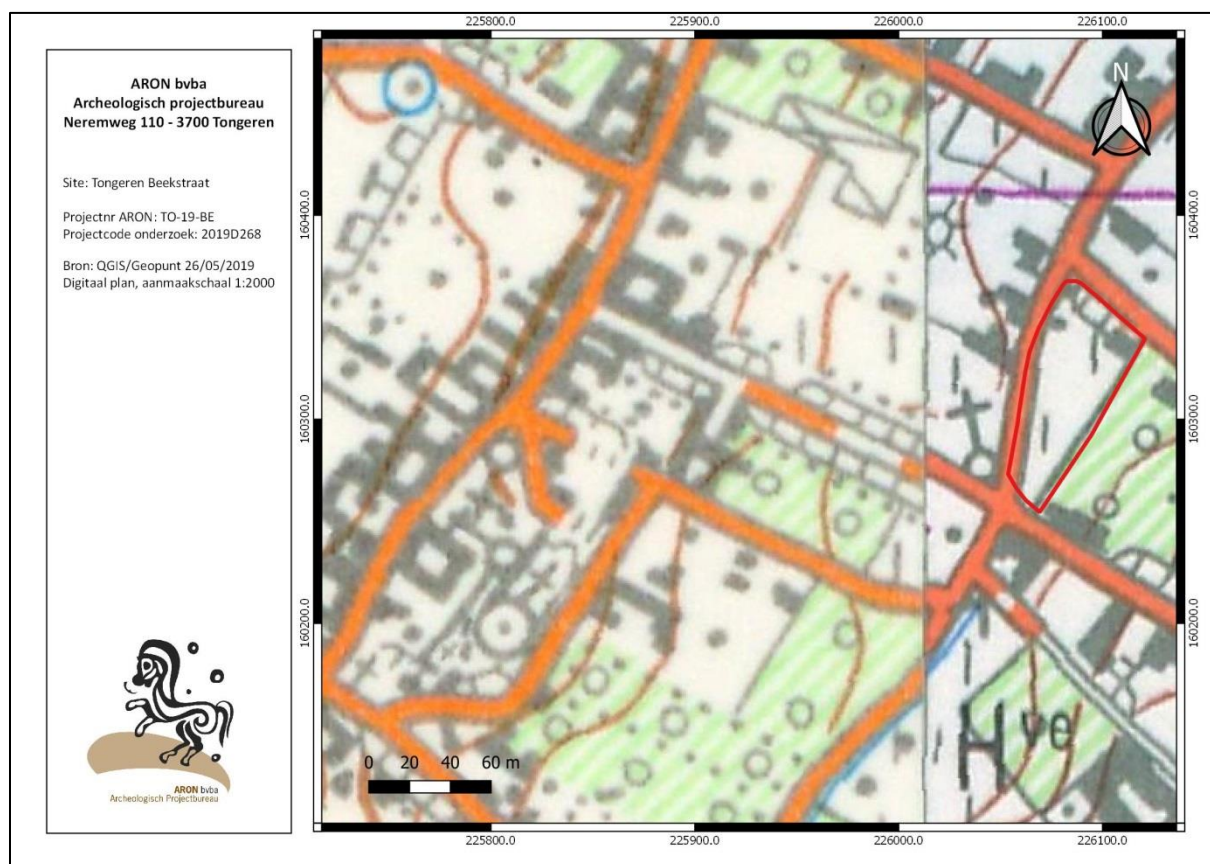
Afb. 25: Topografische kaart uit 1904 met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

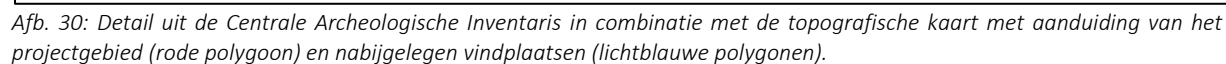
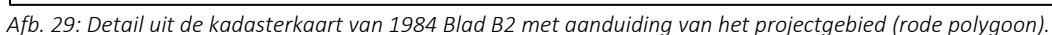
Afb. 26: Topografische kaart uit 1939 met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

Afb. 27: Topografische kaart uit 1969 met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

Afb. 28: Topografische kaart uit 1989 met aanduiding van het projectgebied (rode polygoon).

2.3 Archeologische situering van het onderzoeksgebied

Vertrekpunt voor archeologische informatie over het projectgebied is de Centrale Archeologische Inventaris van Vlaanderen (CAI) (*Afb. 30*). Voor het projectgebied zelf zijn er echter geen gekende vindplaatsen aangeduid.

De gekende CAI-vindplaatsen binnen een straal van 300 m rondom het projectgebied zijn (vanaf het noorden, in klokwijzerzin):

CAI 700456 – ‘Rutten het dorp’ (100 m ten westen van het projectgebied): tumulus die werd afgegraven in 1993 n.a.v. de bouw van een serre. Verder wordt een nog bewaarde tumulus en één reeds langer genivelleerde tumulus vermeld (zie *infra*).

CAI 700454 – ‘De Mot Weide’ (200 m ten zuidoosten van het projectgebied): gedeeltelijk afgegraven motheuvel met torenburcht, waarschijnlijk uit de 12de eeuw, van de heren van Rutten, Nerem en Paifve. De motheuvel is sinds 1976 een beschermd monument in de als cultuurhistorisch landschap beschermde Motweide.²⁴

CAI 210753 – ‘Motstraat II’ (265 m ten zuidoosten van het projectgebied): metaaldetectievondsten oa. 2 laatmiddeleeuwse koperen mijten (resp. 13de en 15de eeuw), middeleeuwse gespen, een loden armenpenning en WO II militaria.

CAI 208399 – ‘Motstraat I’ (315 m ten zuidoosten van het projectgebied) : ondergrondse holte, mogelijke een restant van een aacht of *Erdstall*.

CAI 700457 – ‘De Nieuwe Weide’ (385 m ten zuidoosten van het projectgebied): Romeins muurwerk in silexblokken, misschien van een villa en waarschijnlijk deel uitmakend van de Romeinse muurresten die door Vanvinckenroye werden opgegraven bij de Evermaruskapel (**CAI 51810**).

CAI 51810 – Sint-Evermaruskapel (350 m ten zuiden van het projectgebied): tijdens een beperkt archeologisch onderzoek legde Vanvinckenroye verschillende fasen van een kerkgebouw met klooster (?) vrij, waarvan de oudste met Romeins recuperatiemateriaal zou zijn opgetrokken geweest. Romeinse gebouwrresten maakten misschien deel uit van een villa (zie ook **CAI 700457**).

CAI 207446 – Sint-Martinuskerk (250 m ten zuidwesten van het projectgebied) : opgraving van 2014 i.h.k.v. het restauratiedossier van de kerk die grondvesten van een aantal oudere kerkfasen en enkele begravingen aan het licht bracht. De twee eerste fasen horen thuis in de laat-merovingische (of eventueel vroeg-karolingische) periode, de 3de fase in de volle middeleeuwen (*Afb. 31*). De Sint-Martinuskerk is een beschermd monument sinds 1999.

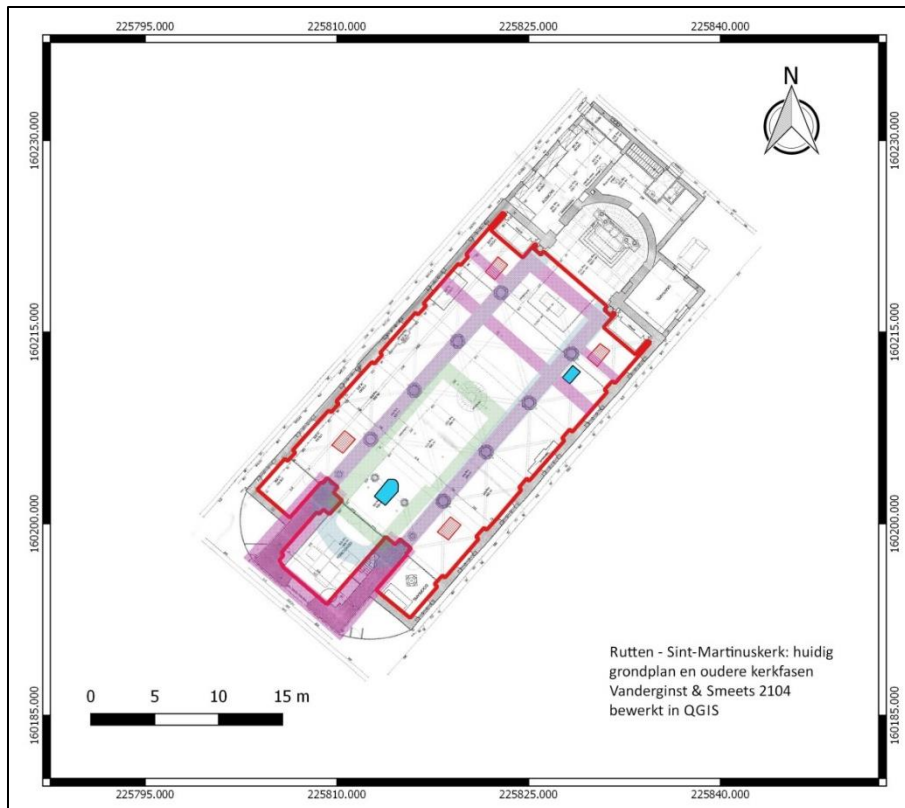
CAI 51995 – Rechtstraat 19/Here Janssteeg (200 m ten westen van het projectgebied): vondst van een 16de – 17de eeuwse aagt of *Erdstall* bij funderingswerken voor een nieuwe aanbouw.

Niet opgenomen als locatie in de CAI (maar wel kort vermeld onder **CAI 700456**, zie *supra*) is een bewaarde motte die door Huybrigts als een tumulus werd bestempeld.²⁵ Deze motte ligt in de tuin van Beekstraat 50-62, d.w.z. tegenover het noordelijke deel van het projectgebied maar aan de overzijde van de huidige loop van de Ezelsbeek. Deze motte werd samen met de genivelleerde ‘tumulus’ - waarschijnlijk eveneens een motte –door Huybrigts onderzocht op het einde van de 19de eeuw. De locatie van de genivelleerde en de bewaarde motheuvel is weergegeven in *Afb. 32*. Interessant hierbij is dat Huybrigts bij zijn sondering van één van de heuvels Romeinse muurresten aantrof onder het heuvellichaam. Behalve twee middeleeuwse motten, of moeten wij misschien eerder denken aan een dubbelmotte, ligt op deze valleiflank van de Ezelsbeek dus waarschijnlijk ook een Romeins gebouw, mogelijk een deel van een villacomplex.²⁶

²⁴ Zie voor de motte: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/2050> en voor de Motweide: <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/2053>.

²⁵ Huybrigts 1899.

²⁶ Pauwels 2009 (in druk).

Afb. 31: grondplan van de Sint-Martinuskerk met aanduiding van de opgravingscontour (rode polygoon), de opgegraven convectorputten (rode gearceerde rechthoeken), de oudere kerkfasen (groene arcering = eerste Merovingische kerk, blauwe arcering = tweede Merovingische kerk, roze arcering = de Romaanse kerk), het gemetselde graf in de middenbeuk en deel van de grafkelder in de zuidelijke zijbeuk (lichtblauwe polygoon) (Bron: Pauwels 2017).

Afb. 32: Detail uit de kadasterkaart van 1846 (Rutten, Blad A2) met aanduiding van de nog bewaarde motte bij de Beekstraat (zuidoostelijke rode cirkel), de vermoedelijke locatie van de genivelleerde motte (noordwestelijke rode cirkel) en de huidige serre (blauwe polygoon). Het projectgebied ligt in de rechterbenedenhoek, op de andere oever van de Ezelsbeek. (Bron: Pauwels 2019 (in druk)).

Ook nog niet aangeduid in de CAI is een gedeeltelijk bewaarde ondergrondse ruimte en een volgestorte onderaardse gang die wellicht deel uitmaken van een aacht of *Erdstall*-complex zoals vermeld onder **CAI 51995** (en misschien ook **CAI 208399**) en recent werden aangetroffen bij restauratiewerken aan de boerderij Ruttermarkt 19-21.²⁷ Dergelijke aachten fungeerden als schuilplaatsen voor de lokale bevolking tegen rondtrekkende bendes en legers die in de 16de en 17de eeuw onze streken teisterden.²⁸

2.4 Gaafheid van het terrein: gekende verstoringen

Het terrein is al minstens vanaf de 17de eeuw in gebruik als weiland. Naar alle waarschijnlijkheid zal dit historisch gedocumenteerde gebruik van het terrein nog veel verder teruggaan in het verleden. Grote bodemverstoringen konden niet gedocumenteerd worden. De enige gedocumenteerde verstoring van de ondergrond in het projectgebied is een licht gegrondveste schuur/stalling in de noordoostelijke hoek. Dit gebouw werd in het voorjaar van 2019 gesloopt.

Bij het Kabel- en Leidingen Informatie Portaal (KLIP) werd informatie opgevraagd over de in het plangebied aanwezige nutsleidingen (*Afb. 33, BIJLAGE 5*). Hieruit blijkt dat er enkel ter hoogte van de westgrens van het projectgebied een nutsleiding loopt, m.n. een Fluvius-aardgasleiding.

Afb. 33: Overzicht aanwezige nutsleidingen in het onderzoeksgebied (Bron: KLIP, digitaal plan, d.d. 24/04/2019, aanmaakschaal 1.400, 2019D268).

²⁷ Terreinbezoek D. Pauwels, 2019.

²⁸ Van den Hove, Pauwels & Vynckier 2015.

2.5 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen dienden tijdens het bureauonderzoek te worden beantwoord:

Wat zijn de gekende archeologische gegevens in het projectgebied?

Voor het projectgebied zijn geen archeologische gegevens beschikbaar. Op een 50-tal meter van het projectgebied, aan de overzijde van de Ezelsbeek, werd in de 19de eeuw een summier onderzoek gedaan van twee aardheuvels. Het blijkt om twee motten gaat, waarvan één misschien (een) Romeinse structu(u)r(en) afdekt. 250 meter ten zuiden en op dezelfde oever van het projectgebied ligt een derde motte. De functionele en chronologische relatie tussen deze defensieve structuren is nog onduidelijk. Verder zijn in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied meerdere CAI-vindplaatsen gekend, die de Romeinse aanwezigheid in de regio aantonen. De Rechtstraat wordt bovendien verondersteld het tracé van een Romeinse weg te zijn.

Welke informatie geven de gekende historische en iconografische gegevens van het projectgebied? Wat is de geschiedenis van het landgebruik van het terrein?

De beschikbare historische en iconografische gegevens wijzen alle op een gebruik van het projectgebied als weiland vanaf de 18de eeuw. De schuur die in het laatste kwart van de 20ste eeuw werd opgetrokken in de noordoosthoek van het terrein werd recent gesloopt.

Wat zijn de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen? Wat is de landschappelijke opbouw van het terrein?

Het projectgebied ligt in de vallei van de Ezelsbeek en langsheen de huidige loop van deze beek, op een hoogte tussen 101-102 m TAW. De ligging op dergelijke lagere gronden verklaart het gebruik ervan als weiland, wat cartografisch aantoonbaar is vanaf de 18de eeuw. De bodem van het terrein is niet gekarteerd en weergegeven als kunstmatige, antropogeen verstoorte gronden (OB). Naar analogie met gekarteerde bodems buiten deze OB-zone is een ADp-bodemtype te verwachten, dit zijn droge tot matig natte leembodems zonder profielontwikkeling.

De ondergrond van het projectgebied werd gevormd in het Krijt en is gekarakteriseerd als *de Eenheid van Haccourt* (Maastrichtiaan). Uit de Quartargeologische kaart blijkt dat het projectgebied zich grotendeels situeert in een zone met een leempakket tussen 4 en 10 m dik. De noordwesthoek wordt aangeduid als beekalluvium van de Ezelsbeek. Ten zuidwesten van het projectgebied wordt ter hoogte van de loop van de Ezelsbeek *colluvium* aangeduid.

Wat zijn de gekende verstoringen (van de huidige verhardingen, riolering, allerhande leidingen, enz.)?

Het terrein is al minstens vanaf de 17de eeuw in gebruik als weiland. Naar alle waarschijnlijkheid zal dit historisch gedocumenteerde gebruik van het terrein nog veel verder teruggaan in het verleden. Grote bodemverstoringen konden niet gedocumenteerd worden. De enige gedocumenteerde verstoring van de ondergrond in het projectgebied is een licht geïmpregneerde schuur/stalling in de noordoostelijke hoek. Dit gebouw werd in het voorjaar van 2019 gesloopt.

Het KLIP –plan duidt langsheen de westgrens van het projectgebied een Fluvius-aardgasleiding aan. Het is aannemelijk dat deze leiding niet in het projectgebied ligt maar wel in de strook tussen de projectgrens en de heringerichte bedding van de Ezelsbeek.

Wat is de impact van de geplande werken?

De initiatiefnemer plant op een 3980 m² groot terrein langs de Beekstraat in Rutten (gem. Tongeren, prov. Limburg) een verkaveling van 8 loten. De verkavelingsplannen omvatten de bouw van 8 halfopen bebouwingen, verspreid in 4 blokken langsheen de drie straten die het projectgebied afzomen. De woningen met uitbouw, die een gezamenlijke oppervlakte van 1149 m² innemen, worden niet onderkelderd. Ze zullen gefundeerd worden op een sleuffundering, waarnaast een vloerplaat wordt voorzien.

Daarnaast is de initiatiefnemer verplicht het terrein 50 cm op te hogen t.o.v. het huidige loopniveau.

De nieuwe woningen zullen worden aangesloten op het openbaar nutsleidingennetwerk waarvoor aanleg sleuven zullen worden gegraven tussen de woningen en de rand van het projectgebied. De dimensies van deze ingrepen worden geschat op 100-200 cm diepte voor een breedte van 50 cm.

Tover het volledige projectgebied kan een volledige verstoring verwacht worden van het oorspronkelijk bodemprofiel. Nergens binnen deze zone kan een bewaring van het oorspronkelijk bodemprofiel, en daarmee ook eventueel een intact archeologisch bodemarchief, gegarandeerd worden.

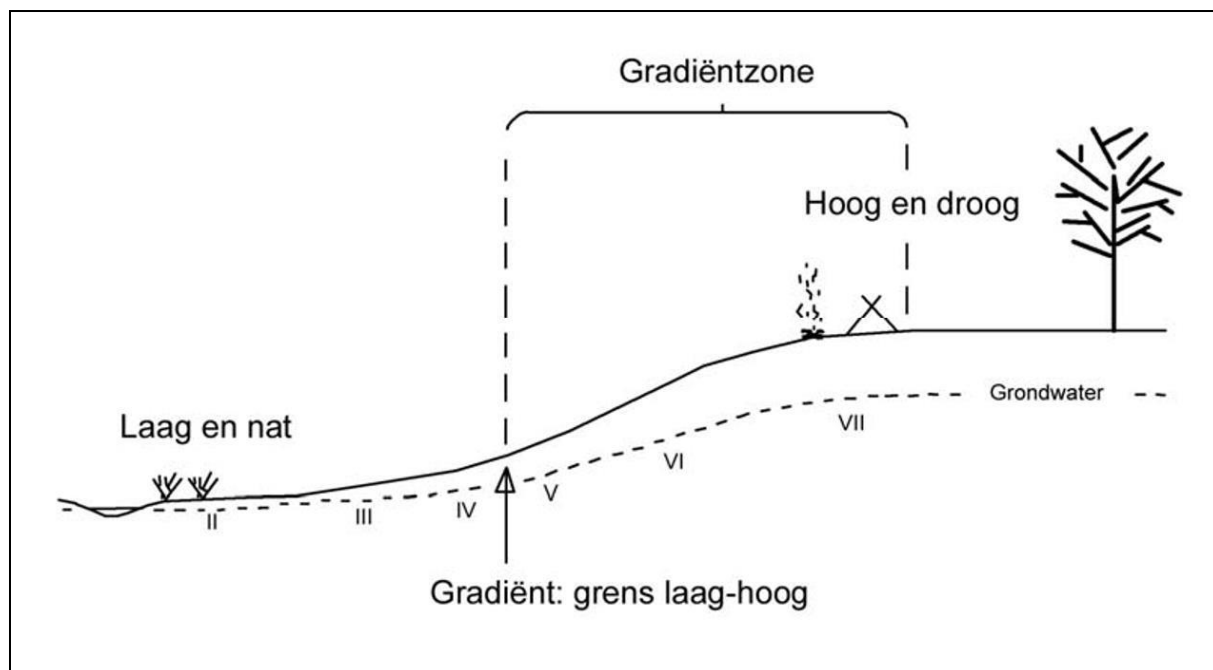
Welke aanwijzingen bevatten de bestaande en gekende bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?

Potentieel voor steentijd artefactensites

Een belangrijk kenmerk van de culturen in de steentijd is dat de mens zich voornamelijk voedde door middel van jacht, visvangst en het uit de omliggende ecosystemen verzamelen van voedsel. Deze 'jager-verzamelaars' trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk (dagen, weken) op een verblijf plaats. Het zijn vaak alleen de overgebleven vuurstenen werktuigen die verwijzen naar een dergelijke nederzetting, meestal aangeduid met de term kampement. Uit verschillende studies is gebleken dat veel van deze vindplaatsen met vuursteenartefacten uit het paleolithicum, mesolithicum en vroeg neolithicum voorkomen in overgangsgebieden van nat/laag naar droog/hoog: zogenaamde gradiënten. Dit verband is sterker naarmate de gradiënt markanter is, zoals op de randen van beek dalen. De meeste kampementen van jager-verzamelaars kunnen verwacht worden in de zogenaamde gradiëntzone, die zich uitstrekt vanaf de gradiënt (de grens tussen 'lage/natte' en 'hoge/droge' bodems) tot ca. 200 à 250 m in het droge deel (Afb. 34). Een verklaring voor deze relatie moet worden gezocht in de volgende factoren:

- Landschappelijke gradiënten worden gekenmerkt door het op korte afstand van elkaar voorkomen van een grote verscheidenheid aan vegetatie-typen. Dit brengt voor jager-verzamelaars met zich mee dat op dergelijke locaties een grote verscheidenheid aan voedselbronnen op korte afstand voorhanden is in de vorm van planten en dieren.
- Rivier- en beekdalen vormden markante en goed herkenbare elementen in het door bossen gedomineerde landschap. Met name in het Laat Paleolithicum en Mesolithicum vormden de dalen de belangrijkste transportroutes.
- Langs eroderende oevers van rivieren en beken kunnen vuursteenhoudende terrasafzettingen aan het daglicht treden. In een begroeid zandlandschap kan een dergelijke ontsluiting een belangrijke bron van vuursteen zijn.
- Water geldt als constante en betrouwbare voedselbron door de aanwezigheid van vis.
- De nabijheid en bereikbaarheid van (drink-)water.²⁹

²⁹ Deebe & Rensink 2005, 171-199; Verhoeven, Ellenkamp & Keijers 2010, 87, 101.

Afb. 34: Hypothetisch voorbeeld van een gradiëntzone (M. Verhoeven et al. 2010, Fig. 33, p.87)

Het onderzoeksgebied ligt op de rechteroever van de Ezelbeek. De landschappelijke condities op het onderzoeksterrein waren vermoedelijk te nat waren voor bewoning. Verder zijn steentijdartefacten of neolithische nederzettingen niet gekend vlakbij het onderzoeksterrein. Ook zijn er tot nu toe geen aanwijzingen dat *de bodem van Rocourt*, een belangrijke marker horizon voor het midden-paleolithicum, in de omgeving van het onderzoeksgebied voorkomt. Het potentieel op het aantreffen van steentijd artefactensites is dan ook laag.

Ook voor het late Neolithicum, wanneer de jager-verzamelaars geleidelijk aan de overgang maken naar een sedentair(der) bestaan, ontbreken tot nog toe sporen en/of artefacten. Ook voor deze periode wordt aan het projectgebied een lage archeologische verwachting gekoppeld.

Potentie naar (proto-)historische sites

In de CAI zijn geen concrete aanwijzingen te vinden voor de aanwezigheid van sites uit de metaaltijden. Sporen en/of vondsten uit deze periodes zijn echter niet uitgesloten.

Met de Romeinse tijd en de Middeleeuwen wordt de archeologische verwachting naar boven bijgesteld.

Voor eerstgenoemde periode baseren wij ons op de aanwezigheid van Romeinse bewoningsresten tegenover het projectgebied, hellingafwaarts van de Rechtstraat die verondersteld is het tracé van een Romeinse weg te zijn. Indien de geattesteerde resten op dit terrein inderdaad deel uitmaken van een Romeins villacomplex, dan is het niet ondenkbaar dat de Ezelsbeek in dit complex was geïncorporeerd en dat in het projectgebied, op de andere oever van de beek, sporen hiervan begraven liggen.

Ook voor de middeleeuwen, en met name de volle middeleeuwen, opteren wij voor een verhoogd archeologisch potentieel. Argument hiervoor is de aanwezigheid van de middeleeuwse motten op het terrein aan de overzijde van de Beekstraat en van de 'grote' motte ten zuiden ervan. In dezelfde periode waarin de motten te plaatsen zijn (11de -13de eeuw) stonden er in Rutten ook twee driebeukige Romaanse kerken, de Sint-Martinuskerk op de valleiflank ca. 250 m ten zuidwesten van het projectgebied (de parochiekerk, met een kapittel vanaf de 13de eeuw) en de Sint-Evermaruskerk (met klooster?) onderaan bij de Ezelsbeek, op ca. 400 m van het projectgebied. Hoe deze religieuze gebouwen en versterkte woonsten zich tot elkaar verhielden en hoe de bewoning hierbij eruitzag is niet gekend, net zomin als het gebruik van het projectgebied in deze periode in het dorp.

Hetzelfde gaat ook op voor de vroeg-middeleeuwse periode in Rutten: als op dit veronderstelde domein van de Pippiniden inderdaad al in de 7de eeuw een parochiekerk bestond, een theorie die in 2014 archeologisch

bevestiging vond dankzij de aanwezigheid van twee Merovingische kerkfasen onder de huidige Sint-Martinuskerk, dan mogen wij uitgaan van bewoning bij deze kerk. Waar die bewoning dan precies te lokaliseren is, en of en hoe het projectgebied hierin een rol speelde, is nog een open vraag. Ondanks het onduidelijke beeld van de vroeg- en vol-middeleeuwse leefgemeenschap en topografie te Rutten oordelen wij het opportuun om de archeologische verwachting voor zowel de vroegmiddeleeuwse als vol-middeleeuwse periode als matig tot hoog in te schatten.

Cartografische bronnen tonen aan dat het onderzoeksgebied sinds de 18de eeuw onbebouwd was. De kans op het aantreffen van historische sites uit de nieuwe en nieuwste tijd kan bijgevolg als laag worden ingeschat. Toch zijn ook sporen en/of vondsten van alle perioden niet uit te sluiten.

In onderstaande tabel (TABEL 1) wordt op basis van de reeds gekende informatie voor het onderzoeksgebied een verwachting voorgesteld voor de betreffende fase van het onderzoek (bureauonderzoek) voor het projectgebied. Het voorkomen van archeologische spoorcomplexen kan tenzij in omschreven gevallen nooit uitgesloten worden. Wanneer een verwachting voor een bepaalde periode niet van toepassing is, wordt dit omschreven in de tabel.

Periode	Verwachting onderzoeksgebied
steentijd	Laag
• paleolithicum (1.300.000 – 12.000 BP)	
• mesolithicum (10.000 BP – 4.000 v. Chr.)	
• neolithicum (5.250 – 2.000 v.Chr.)	
metaaltijden	Laag
• bronstijd (2.000 – 800 v. Chr.)	
• ijzertijd (800 – 57 v. Chr.)	
Romeinse tijd	Matig tot hoog
• vroeg-Romeinse tijd (57 v. Chr. – 69 n. Chr.)	
• midden-Romeinse tijd (69 – 284 n. Chr.)	
• laat-Romeinse tijd (284 – 406 n. Chr.)	
middeleeuwen	Matig tot hoog
• vroege middeleeuwen (406 – 900 n. Chr.)	
• volle middeleeuwen (900 – 1.200 n. Chr.)	
• late middeleeuwen (1.200 – 1.500 n. Chr.)	
nieuwe tijd	Laag
• 16 ^{de} eeuw	
• 17 ^{de} eeuw	
• 18 ^{de} eeuw	
nieuwste tijd	Laag
• 19 ^{de} eeuw	
• 20 ^{ste} eeuw	
• 21 ^{ste} eeuw	

TABEL 1: Archeologische verwachting per periode voor het onderzoeksgebied

Is verder aanvullend vooronderzoek noodzakelijk? Indien ja, motiveer de keuze van de te gebruiken methode.

Ja, het bureauonderzoek heeft de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van archeologische waarden niet kunnen aantonen. Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het onderzoeksgebied een matig tot hoog potentieel heeft voor het aantreffen van sporen en/of vondsten van de Romeinse periode en de middeleeuwen. Ook uit andere perioden zijn vondsten en/of sporen nooit uitgesloten.

TABEL 2 geeft een overzicht van de onderzoeksmethodes en een evaluatie hiervan in functie van het onderzoeksgebied.

Onderzoeksmethode	Evaluatie positief	Evaluatie negatief
Landschappelijk bodemonderzoek d.m.v. boringen en/of profielputten	Laat toe om relatief snel uitspraken te doen over de bodemopbouw van de ondergrond en het landschap.	Kosten-baten te duur om afzonderlijk uit te voeren gezien een proefsleuvenonderzoek nodig wordt geacht (infra).
Veldkartering	Oppervlaktekartering is zeer geschikt om prehistorische en historische vindplaatsen op te sporen en een zicht te bekomen op de inhoudelijke en fysieke kwaliteit deze vindplaatsen.	Vermits veldkartering enkel een indicatie geeft over de aanwezigheid van een archeologisch bodemarchief, maar niet over de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van deze vindplaatsen, wordt dit onderzoek niet nodig geacht vermits proefsleuven uitgevoerd worden.
Geofysisch onderzoek	/	Geeft geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen. De resultaten moeten gecontroleerd worden met proefsleuven waardoor voor een onderzoeksgebied met een beperkt oppervlak de kosten-baten te duur is.
Verkennd archeologisch booronderzoek	Verkennd archeologisch booronderzoek is zeer geschikt om prehistorische sites, steentijd artefacten sites, op te sporen en een zicht te bekomen op de inhoudelijke en fysieke kwaliteit deze vindplaatsen.	Wordt niet nodig geacht gezien het eerder lage tot matige potentieel. Dit onderzoek is minder geschikt om (proto-) historische vindplaatsen, i.e. vindplaatsen met grondsporen, op te sporen.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Laat toe een beeld te vormen van de horizontale spreiding van de site	Enkel van toepassing na het detecteren van steentijd artefactensites
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Laat toe een beeld te vormen van de verticale spreiding van de site	Enkel van toepassing na het detecteren van steentijd artefactensites
Proefsleuven en proefputten	Een proefsleuvenonderzoek is zeer geschikt om (proto-)historische op te sporen en een zicht te bekomen op de inhoudelijke en fysieke kwaliteit deze vindplaatsen. Via proefputten kan de bodemopbouw op het terrein bestudeerd en geëvalueerd worden.	Dit onderzoek is minder geschikt om prehistorische vindplaatsen op te sporen.

TABEL 2: Overzicht en evaluatie van de onderzoeksmethodes.

Op basis van de archeologische verwachtingen voor het onderzoeksgebied en de evaluatie van de verschillende onderzoeksmethodes om deze verwachtingen in te vullen, wordt geopteerd voor **een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven**.

3. Samenvatting

De initiatiefnemer plant op een circa 3980 m² groot terrein – kadastraal gekend als Tongeren, 14de Afd. Rutten, Sie. B, perceelnrs 181F, 181G, 181H en 183C – aan de Beekstraat te Rutten (gemeente Tongeren, Prov. Limburg) de ontwikkeling van een verkaveling in acht loten.

Het onderzoeksgebied ligt in vogelvlucht op een 300-tal meter ten noordoosten van de Sint-Martinuskerk te Rutten. Het terrein grenst in het westen aan de Ezelsbeek en de parallel hiermee lopende Beekstraat, in het noorden aan de Smalstraat en in het zuiden aan de Toppetstraat. De oostzijde wordt afgebakend door bebouwde percelen tussen laatstgenoemde straten.

Het terrein is in gebruik als weiland. De orthofoto van 2018 geeft nog in de noordoosthoek een schuur/stalling weer. Deze werd echter in het voorjaar van 2019 afgebroken.

Het projectgebied ligt in de vallei van de Ezelsbeek, op een hoogte tussen 101-102 m TAW, aansluitend op de huidige gekanaliseerde bedding van deze beek. De toppen van de leemplateaus aan weerszijden van de vallei bereiken een hoogte van ca. 110-111 m TAW ten noordwesten van het projectgebied en 120-130 m TAW ten oost-zuidoosten.

De tertiairgeologische kaart geeft voor het terrein de *Eenheid van Haccourt* weer. Volgens de quartairgeologische kaart blijkt dat het projectgebied zich grotendeels situeert in een zone met een leempakket tussen 4 en 10 m dik. De noordwesthoek wordt aangeduid als beekalluvium van de Ezelsbeek. Ten zuidwesten van het projectgebied wordt ter hoogte van de loop van de Ezelsbeek *colluvium* aangeduid.

De beschikbare historische en iconografische gegevens wijzen alle op een gebruik van het projectgebied als weiland vanaf de 18de eeuw. De schuur die in het laatste kwart van de 20ste eeuw werd opgetrokken in de noordoosthoek van het terrein werd recent gesloopt.

Voor het projectgebied zijn geen archeologische gegevens beschikbaar. Op een 50-tal meter van het projectgebied, aan de overzijde van de Ezelsbeek, werd in de 19de eeuw een summier onderzoek gedaan van twee aardheuvels. Het blijkt om twee motten gaat, waarvan één misschien (een) Romeinse structu(u)r(en) afdekt. 250 meter ten zuiden en op dezelfde oever van het projectgebied ligt een derde motte. De functionele en chronologische relatie tussen deze defensieve structuren is nog onduidelijk. Verder zijn in de onmiddellijke omgeving van het onderzoeksgebied meerdere CAI-vindplaatsen gekend, die de Romeinse aanwezigheid in de regio aantonen. De Rechtstraat, meer in westelijke richting, wordt bovendien verondersteld het tracé van een Romeinse weg te zijn.

Met uitzondering van een vermoedelijk beperkte verstoring in de noordoosthoek van het terrein (n.a.v. de oprichting en sloop van de tot voor kort aanwezige schuur), en de aanwezigheid van een Fluvius-aardgasleiding in het westen, zijn voor het projectgebied geen verstoringen bekend.

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het onderzoeksgebied een matig tot hoog potentieel heeft voor het aantreffen van sporen en/of vondsten van de Romeinse periode en de middeleeuwen. Ook uit andere perioden zijn vondsten en/of sporen nooit uitgesloten.

Op basis van de archeologische verwachtingen voor het onderzoeksgebied en de evaluatie van de verschillende onderzoeksmethodes om deze verwachtingen in te vullen, wordt geopteerd voor **een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven**.

